

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A MÉRTÉKES ÜGYÉSZI INDÍTVÁNY FŐBB ASPEKTU-
SAI ÉS HATÁSA A BÜNTETŐELJÁRÁSRA**

**Kézirat lezárásának dátuma:
2024.12.07.**

Mesterséges Intelligencia nyilatkozat

Szerzőként ezúton nyilatkozom, hogy a dolgozat készítése során, a dolgozat tartalmát illetően mesterséges intelligencia nem került alkalmazásra.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés.....	4
1.1. Hipotézis.....	4
1.2. Fogalmi meghatározás.....	5
1.3. A mértékes indítvány konstrukciója, avagy mitől „mértékes” az indítvány?.....	6
2. Rövid összevetés a „rokon” intézményekkel	7
2.1. Az egyezség.....	7
2.2. Rövid kitekintés plea bargain és sentence bargain-re, más országok eljárásjogi megoldásai.....	9
3. A mértékes indítvány kialakítása és terhelt általi mérlegelése, avagy miben áll a kedvezmény?.....	10
3.1. A terhelt érdekeltsége, az ösztönző hatás	11
3.2. A terhelt döntése, a mérlegelés esetleges nehézségei.....	13
4. Vallomás vagy nyilatkozat? A beismerés elfogadhatóságának bírói vizsgálata	14
4.1. Az ún. „korlátozott bizonyítás”	14
4.2. Az előkészítő ülés eljárási rendje	15
4.3. Az elfogadhatóság vizsgálatának jegyzőkönyvi vetülete.....	16
5. A fellebbezés és a felülvizsgálat kérdésköre, avagy abszolút-e a Be. 565. § (2) bekezdésében foglalt korlát?	18
5.1. A mértékes indítványhoz tapadó hátrányosabb jogkövetkezmény tilalma	18
5.2. A kötelezően alkalmazandó büntetés felülvizsgálat körében történő érvényre juttatása.....	19
6. Mi történik a többiekkel? A többvádoltas ügyek problematikája a mértékes indítvány tükrében	21
6.1. Bírói pártatlanság a „korlátozott bizonyítás” tükrében	23
6.2. Eltérő tényállások.....	24
6.3. Összegzés	25
7. A mértékes indítvány és az ítélet közti különbség.....	25
7.1. Ügyészési statisztikák	26
7.2. Összegzés	28
8. Az aktakutatás eredményei, avagy mit mutat a gyakorlat?	29
8.1. Az aktakutatással érintett ügyek általános ismertetése	29
8.2. Mértékes indítvány vádiratban vagy szóban	31
8.3. A beismerés jegyzőkönyvezésének követelménye.....	34
8.4. Védelem	36
9. Remélt jövő a lehetséges további garanciák fényében	39
9.1. A terhelt jogorvoslati jogának megteremtése a Be. 565.§ (2) bekezdésébe ütköző ítélettel szemben.....	39
9.2. A kötelezően alkalmazandó joghátrányok biztosítása a vád, illetve az indítvány törvényességének vizsgálata körében.....	40
9.3. A jegyzőkönyv kötelező elemeinek bővítése az előkészítő ülés vonatkozásában....	41
9.4. Kedvezményes joghátrány-számítás	41
9.5. „Korlátozottan kötelező védelem”	41

10.	Konklúzió	43
11.	Forrás- és irodalomjegyzék	45

1. BEVEZETÉS

A kutatás témája egy olyan, a 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: (új) Be.)¹ által megteremtett eljárási jogi lehetőség vagy opció, amely egyfelől újkeletű a magyar jogrendszerben, másfelől természetét, gyakorlati megvalósulásának mibenlétét, valamint gyakoriságát és a büntetőeljárásokra gyakorolt hatását kíváltképp fontos és érdekes lehet vizsgálni. Habár nóvum, mégis találhatunk hasonló, történeti-összehasonlításra (marginálisan) alkalmas eljárásjogi intézményt a magyar büntetőeljárás történetében, hiszen a tárgyalat jogintézmény tekinthető a régi Be. szabályanyagában már helyet nyert egyszerűsített, sommás eljárást lehetővé tevő eszköz egyfajta utódjának, amelyben a hagyományos tárgyalást kiváltó önkéntes és a következmények tudatában tett beismerés honorálása jutott szerephez.²

A tárgyalat eljárási jogi intézményt az ügyészség belső köreiben „mértékes indítványnak” nevezi, amely kifejezés egyre inkább teret nyert a jogtudomány képviselői körében is, hiszen az említett szókapcsolat kielégítően ragadja meg a mögötte meghúzódó jogi lehetőséget, illetve egyúttal a „mértékes” jelző az alkalmazásának mikéntjére is utal.

Habár rendkívül praktikusnak, pragmatikusnak tartható a mértékes indítvány lehetőségének megteremtése, ám aggályok fogalmazhatóak meg a tekintetben, hogy a terheltnek – a kötelező védelem esetköreinek kivételével – sok esetben jogi szaktudással rendelkező védő hiányában kell döntést hoznia egy vádindítványról, amely irreverzibilis következményekkel járhat.

1.1. Hipotézis

A fentiek okán, egyik fő hipotézisem, hogy a mértékes indítvány bevezetése az eljárás időszerűségének jelentős mértékű javítása mellett a terhelt kompetenciájába helyezett döntéssel hozzájárul a büntető igazságszolgáltatás céljai mellett a terhelt oldalán realizálható előnyök kiaknázásához is.

Az aggályokból merítve másik fő hipotézisként a kötelező védelem hiányának visszaszága fogalmazódott meg bennem azon esetekre nézve, ahol az előkészítő ülésen a terhelti döntés – esetleg jogi szaktudás hiányában – predesztinálja a terhelt későbbi sorsát. Abban az értelemben, hogy a terheltnek döntenie kell arról, hogy elfogadja-e az indítványt vagy hallgat, illetve csak részben ismer be, nem szolgáltat maga ellen bizonyítékot. E döntés a büntetéskezes szabásra is óriási hatást gyakorolhat.

¹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

² Tóth (2022) 129. o.

1.2. Fogalmi meghatározás

A következőkben elsőként a „mértékes indítvány” fogalmi meghatározása kerül bemutatásra, érintve annak jogpolitikai indokait.

A mértékes indítvány egy olyan eljárásjogi eszköz az ügyészség kezében, melyre az „új” Be. által újraértelmezett előkészítő ülés, illetőleg az ezen történő bűnösség beismerésének és a tárgyalásról lemondás lehetősége adott módot.³ A terhelt által tett beismerő vallomás lehetősége – mint az ismeretes – mindig is megvolt teremtvé, éspedig enyhítő körülményként⁴ volt értékelendő. A Be. azáltal, hogy az ügyészség kezébe adta a mértékes indítvány lehetőségét (kiiktatva bizonyos mértékben az eljáró bíró szubjektív megítélését és mérlegelését), egyrészt befolyást is biztosított a közvádlónak arra, hogy meghatározza a kiszabható legmagasabb büntetés mértékét.⁵ Itt fontos jelezni ugyanakkor azt, hogy a bíró lefelé eltérhet a mértékes indítványtól, csak súlyosabb büntetést nem szabhat ki.⁶

Olyan processzuális eszközről (jogintézményről) van tehát szó, melyet az ügyész egyfajta alternatív indítványként terjeszthet elő arra az esetre, ha a terhelt az előkészítő ülésen bűnösségére is kiterjedő beismerő „vallomást”, nyilatkozatot tesz. Ezzel olyan lehetőséget kapott, amellyel törvényesen befolyásolhatja a büntetés kiszabását, amely eddig a bíró kizárólagos jogköréként volt számontartva.⁷

A konstrukció jogpolitikai indoka az volt, hogy a jogalkotó teret kívánt nyitni a terhelti együttműködés egy új formájának azáltal, hogy a vádhatóság és a terhelt kezébe ad még egy lehetőséget, egyfajta korlátozott együttműködésre. Ezáltal a büntetőeljárások időszerűségének javítása volt az elsődleges célkitűzés, amelyhez a nemzetközi sztenderdek alapján a terhelti együttműködésre fektetett nagyobb hangsúly jelenthet eredményes megoldást.⁸

Ugyanakkor fontos rámutatni arra, hogy itt nem egyezségről⁹, illetve azt felváltó, kiváltó eszközről van szó, hanem „csupán” arról, hogy a törvény lehetőséget biztosít a vádlónak, hogy diszkrecionális körben eldöntse¹⁰, tesz-e a büntetés kiszabására alternatív módon még egy indítványt az előkészítő ülésen történő beismerésre tekintettel. Másként, egyszerűbben fogalmazva: az ügyészség lehetőséget kapott annak mérlegelésére, hogy mégis mennyit ér meg neki (milyen eljárásjogi utat választ) – a bünteteskiszabási szabályokat megtartva – az

³ Hack – Horváth (2018) 298-299. o.

⁴ 56. BkV.

⁵ Boda (2022) 18. o.

⁶ Tóth (2022) 135. o.; Be. 565.§ (2)

⁷ Pápai-Tarr (2020) 40. o.

⁸ Herke (2019) 359-360. o.; Szák (2022) 52. o.

⁹ Fantoly (2021) 356. o.

¹⁰ Pápai-Tarr (2019) 14. o.

eljárás gyors, szinte azonnali ítélettel történő befejezése, ezáltal az eljárás gyorsítása, amely nyilvánvalóan maga után vonja az eljáró ügyész (és bíróság) munkatehercsökkentését is.¹¹ Ez azt is jelenti, hogy a terhelt szintűgy lehetőséget kapott a mérlegelésre, habár kisebb mértékben, hiszen – szemben az egyezséggel – a mértékes indítvány alakítására semmiféle befolyása nincs.¹² Pusztán arra kapott lehetőséget, hogy az ügyészség által tett indítványt elfogadja-e azzal, hogy az előkészítő ülésen beismerő nyilatkozatot tesz.

Ebből pedig egyenesen következik az is, amely a jogalkotó nem titkolt célja volt, hogy ez az eljárások befejezését is meggyorsítja, hiszen azon felül, hogy a beismerést követően az adott eljárás ítélettel az előkészítő ülésen befejeződik, ezáltal közvetve az is az eljárások időszerűségét javítja, hogy az ügyészség és a bíróság is hamarabb koncentrálhat egy következő ügyre.¹³ Ez a terhelt számára is előnyös helyzetet teremt, hiszen sok esetben ők sem érdekeltek a hosszadalmas, gyakran elhúzódó hagyományos eljárás lefolytatásában.¹⁴ Egyébiránt a mértékes indítvány nyújthatja azt a terhelti bizonytalanságot feloldó, konkretizált végkimenettel kilátásba helyező, tényleges mérlegelésre lehetőséget teremtő tényezőt, amely által a terhelt dönthet biztos és bizonytalan között. Hiszen, a mértékes indítvány hiányában történő beismerés nem véletlenül nem hat kellő ösztönző erővel¹⁵ a terheltekre, ti. ugyan enyhítő körülményként értékelendő, ám a konkrét felső határ kijelölésével nem állítható párhuzamba. A tanulmány lentebbi részében látható, hogy az eljáró bírók több esetben hajlanak az enyhébb ítélet felé, mint amelyet az ügyész mértékes indítványában kilátásba helyezett.¹⁶

1.3. A mértékes indítvány konstrukciója, avagy mitől „mértékes” az indítvány?

A mértékes indítvány tartalmának meghatározása során az ügyészségnek ugyan lehetősége van a mérlegelésre, azonban nem vádalkuról, vagy annak egy különös fajtájáról van szó. A mértékes indítvány semelyik része sem lehet alku tárgya, kialakítása során a terhelt nem jut szerephez, az ügyészség ugyanis nem tekinthet el attól, hogy az állam büntető igényének érvényesítőjeként jár el. Az eljáró ügyészt ugyanúgy kötik az általános, büntetékiszabásra¹⁷, illetve a minősítésre vonatkozó anyagi jogi szabályok, mint a mértékes indítvány mellőzése esetében, így tehát azoktól akkor sem térhet el, ha ezt az eljárás gyors befejezése indokolná. Következésképp egyfelől a bűncselekmény minősítése sem térhet el a „hagyományos”

¹¹ Ignácz (2021) 244. o.; Tóth (2022) 130. o.

¹² Bárándy – Dávid (2019) 11. o.

¹³ Németh (2022) 43. o.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Tóth (2022) 134. o.

¹⁶ Uo.; [1]. diagramm

¹⁷ Btk. 79-80. §

indítványtól, másfelől pedig a büntetés kiszabásának mértékére tett indítvány sem eredményezhet törvénybe ütköző eltérést. Tovább árnyalja ezt egy Legfőbb Ügyészi emlékeztető, amely kimondja, hogy „*az ügyészség gyakorlata a joghátránykiszabási indítványokat illetően a korábbiakhoz képest nem változhat (nem enyhülhet)*”.¹⁸ Mindebből az következik, hogy – álláspontom szerint – a mértékes indítvány nyújtotta kedvezmény pusztán abban realizálódik, hogy a beismerés, mint enyhítő körülmény súlyának mérlegelése nem – kizárólag – a bíróságra marad, hanem azt az ügyész maga végzi el, s ennek megfelelően teszi meg indítványát. Ennek alapján pedig a terhelt előre tudhatja¹⁹, hogy egyrészt beismerése körülbelül milyen mértékben enyhíti a büntetés mértékét, amelynél (ti. a joghátránynál) súlyosabbat nem²⁰, legfeljebb enyhébbet szabhat ki a bíróság, másrészt pedig ezzel együtt jár az eljárás gyors befejezése is, amely az ő érdekszférájában is kedvezményként könyvelhető el.

2. RÖVID ÖSSZEVETÉS A „ROKON” INTÉZMÉNYEKKEL

2.1. Az egyezség

Lényeges kérdésként merülhet fel, hogy milyen kapcsolatban állnak egymással a terhelti együttműködés intézményei.

A hatályos Be. LXV. Fejezetében helyet kapó egyezség a bűnösség beismeréséről intézménynek már korábban megszületett első magyar „elődje” az 1998. évi XIX. törvényben (a továbbiakban: korábbi Be.)²¹, amely sem a 2009-es, sem pedig a 2011-es módosítással bevezetett újabb kedvezmények lehetőségét követően nem igen vált népszerűvé²², az ügyek átlagosan kevesebb, mint 0,1%-ban alkalmazták.²³

Az új Be. által bevezetett egyezség esetében továbbra is tilalmazott a tényállásról, minősítésről való megállapodás, valamint klasszikus alkuról sem beszélhetünk, miként a felek (alku)pozíciója sem bír azonos erővel. A megállapodást az ügyész javaslata és döntése determinálja.²⁴ Az egyezség több ponton eltér elődjétől is, hiszen minden ügyben, korlátozástól mentesen lehet alkalmazni.²⁵ A jogalkotó a nyomozás alatt is lehetőséget biztosít erre, mellyel

¹⁸ LFNIGA//142/2019. számú Emlékeztető

¹⁹ Horgos (2022) 16-17. o.

²⁰ Be. 565. § (2)

²¹ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról; Fantoly (2012) 81. o.

²² Tóth (2022) 129-130. o.

²³ Szák (2022) 46. o.

²⁴ Tóth (2022) 130. o.

²⁵ Szák (2022) 47. o.

nem titkolva kifejezi azt is, hogy bármely bűncselekmény esetében teret enged az egyezségnek.²⁶

Ugyanakkor mindezt árnyalja, hogy egyes ügyészek idegenkednek az alkalmazásától, mert úgy látják, hogy a terheltek nem szolgáltak rá az egyezség által részükre nyújtott előnyre.²⁷ Továbbá az is szerephez jut Tóth Mihály álláspontja szerint, hogy az ügyészség nem minden esetben az eredeti jogalkotói szándéknak megfelelően kezeli az intézményt.²⁸ A két jogintézmény egyébként más vonatkozásban is eltér, hiszen míg az egyezsége – főszabály szerint – nyomozati szakban kerülhet sor, addig a mértékes indítványt az ügyész vádiratában – vagy az előkészítő ülésen szóban – teheti meg, a terhelti döntés színtere pedig az előkészítő ülés.

Mindemellett az egyezség formájában is más, speciális tartalmi elemeket foglal magában, amely arra ösztönzi az ügyészséget, hogy inkább a jól begyakorolt mértékes indítványát terjessze elő, mintsem, hogy egyeztetésbe kezdjen a terhelti oldallal. Fontos kitérni arra is, hogy az egyezség ugyan – a többi külön eljárás mellett – a gyors elbírálást (is) lehetővé teszi, ám kevésbé részletes eljárási szabályokkal, melyek következtében az eljárási garanciákat is alacsonyabb szintre szorítja.²⁹ További különbség, hogy a mértékes indítvány esetében nincs lehetőség a 2012. évi C. tv. (a továbbiakban: Btk.)³⁰ enyhítő szakaszának alkalmazására sem.³¹ Összegezve tehát, az egyezség intézménye ugyan a terhelti együttműködés legmélyebb formája, ahol lényegi szerephez jut a terhelti oldal is, vagyis nem szigorúan vett „oktrojált-együttműködésről” van szó.

A szabályanyagból, alkalmazási köréből, illetve külön eljárásként történő lefolytathatóságából tükröződnek azon anomáliák, amelyek ugyan az állam büntető igényéből nem engedő, megalkuvást alig tűrő, aktuális problémamegoldó szerepének tulajdonságai vonatkozásában meglehetősen pozitív képet adnak az intézményről³², ám egyben valamiféle magyarázatot is arra, hogy az ügyészség miért nem gyakran érdekelt az egyezség alkalmazásában. Ugyanakkor a mértékes indítvány sem tűri a megalkuvást, hiszen a büntetési céloktól eltekinteni nem lehet. A két együttműködési forma között tehát vannak hasonlóságok, ám konklúzióként fogalmazható meg, hogy a mértékes indítvány tételével általánosan alkalmazott proce-

²⁶ Kiss (webcikk, 2018)

²⁷ Belovics (2022) 25. o.

²⁸ Tóth (2022) 131. o.

²⁹ Horváth (2018) 125. o.

³⁰ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

³¹ Pápai-Tarr (2020) 40. o.

³² Belovics (2022) 17. o.

szus gyakorta célravezetőbb az ügyészség oldalán, amely a részletes felderítést biztosító nyomozati szakasznak (is) köszönhető.

Van továbbá egy olyan kapcsolat is a két terhelti együttműködési forma között, hogy ha meg is kezdődik az egyeztetés, azonban ez végül nem vezet egyezségre, akkor a feleknek még lehetőségük van egy alacsonyabb fokú együttműködésre az előkészítő ülésen. Ugyanakkor ez már csak az eljárás gyors befejezésének kedvezményét³³, és a beismerő nyilatkozat enyhítő körülményének – előre megismerhető mértékű – értékelését biztosítja a terheltnek.

2.2. Rövid kitekintés plea bargain és sentence bargain-re, más országok eljárásjogi megoldásai

A „plea bargain”-al („de facto system of justice”)³⁴ történő összevetés során csupán a legjelentősebb tényezők kerülnek ismertetésre. Az amerikai vádalku intézménye lehetőséget ad az ügyésznek, hogy a minősítés vagy akár a tényállás tekintetében is kedvezőbb helyzetbe hozza a terheltet.

A vádalkuval szemben a minősítésről történő megállapodás a mértékes indítvány vonatkozásában fogalmilag kizárt. A vádalku számos alkalommal nem is ekként kerül alkalmazásra, hanem „sentence bargaining”³⁵ formájában a mértékes indítványhoz hasonlóképpen, enyhébb büntetési mértéket felajánlva a terheltnek beismerés esetére. E körben célja az ún. „guilty plea”³⁶, vagyis a vád tárgyává tett bűncselekményekben a bűnösség beismerése. Különbséget jelent, hogy az „alkudozás” megkezdésére a terhelt és védője is jogosult.³⁷ A vádalku írásba foglalására ritkán kerül sor, következésképp a nyomon követhetőség kérdése mellett elmondható, hogy létrejöttének körülményei sem visszaellenőrizhetők.³⁸

Érdekesség, hogy az Egyesült Államokbeli szakirodalomban fellelhető álláspontok szerint a vádalkura való hajlandóságot jelentős mértékben befolyásolhatja a bűncselekmény tárgyi súlyából is következő, a törvényi tényálláshoz rendelt büntetési tételkeret, ebből következően pedig a valamelyest előre kalkulálható, tárgyalás eredményeként születő ítéletbe foglalt büntetés mértéke. Az eltérés mértékétől függően mutatnak a terheltnek „vádalkuvó” hajlandóságot.³⁹ Ez lényegében az ún. „trial penalty”-től való félelmet is tükrözi.⁴⁰ Tehát, ha egy vádlott minimalizálni igyekszik a büntetését, vonzóvá válik a bűnösség beismerése egy kedvező

³³ Szák (2022) 52. o.

³⁴ Subramanian, Digard, Washington II, Sorage (2020) 1-7. o.

³⁵ Ignácz (2021) 244. o.

³⁶ Smith: (1987) 951. o.

³⁷ Subramanian, Digard, Washington II, Sorage (2020) 1-7. o.

³⁸ Uo.

³⁹ Uo.

⁴⁰ Uo.

zobbnek tűnő büntetési tételért.⁴¹ Következésképpen a vádlottakban egy megfelelően tolmácsolts alkuajánlat azt az érzetet keltheti (és sok esetben kelti is), hogy az ő érdekükben áll a bűnösség beismerése az adott helyzetben.⁴² A tételkeret, illetve az előrelátható biztos felső határ a mértékes indítványnak is egyik legfőbb motiváló tényezője.⁴³

Az amerikai típusú vádalku, illetve a mértékes indítvány közti hasonlóság tehát főként talán az, hogy a terhelti döntésre jelentős hatást gyakorol az indítványban foglalt előirányzat, vagyis, hogy az ügyészi indítvány mennyiben lehet kedvezőbb egy teljes eljárás lefolytatása után meghozott ítéletnél.

Léteznek továbbá hasonlatos megoldások a kontinentális jogrendszerekben is, melyek közül említést érdemel az olasz⁴⁴, illetve a francia „plaider coupable”⁴⁵ modell, azonban ezek részletes ismertetésétől a terjedelmi korlátok okán eltekintek. Annyit azonban mindenképp fontos megjegyezni, hogy ezekben vagy csak pénzbüntetés⁴⁶ indítványozása lehetséges, vagy pedig kötelező a védő részvétele⁴⁷ az eljárásban.

3. A MÉRTÉKES INDÍTVÁNY KIALAKÍTÁSA ÉS TERHELT ÁLTALI MÉRLEGELÉSE, AVAGY MIBEN ÁLL A KEDVEZMÉNY?

A mértékes indítvány elemzése során érdemes szemügyre venni, hogy az eljáró ügyész milyen szempontokat vesz figyelembe a kedvezményes joghátrány mértékének meghatározásakor.

Általánosságban a Legfőbb Ügyészség álláspontja alapján, az ügyész a beismerés tényét, a beismerést, mint enyhítő körülményt értékeli azzal, hogy figyelemmel van a jogalkalmazási gyakorlat⁴⁸ által az elmúlt évtizedek során kialakított szempontokra, melyek meghatározzák a beismerő vallomás enyhítő nyomatékát.⁴⁹ Következésképp a vádhatóság indítványába foglalt joghátrány kedvezményes jellegét a beismerés értékelése határozza meg. Az ügyészség ezt az elmúlt években következetesen alkalmazta, s mostanra szinte minden alkalommal indítványt tesz a büntetés mértékére. Békés Ádám részben másként közelíti meg, amikor arra az álláspontra helyezkedik, hogy „a vádhatóság a mértékes indítványban tulaj-

⁴¹ Smith (1987) 948-955. o.

⁴² Uo.

⁴³ Boda (2022) 18. o.

⁴⁴ Farkas (2016) 126-128. o.

⁴⁵ Gácsi (2018) 277.o.

⁴⁶ Farkas (2016) 126-128. o.

⁴⁷ Gácsi (2018) 277. o.

⁴⁸ Így az 56. BKv.-re is

⁴⁹ 1/2018. (VI. 30.) LÜ h. körlevele, 2. pont 1-3. o.

donképpen előre felajánlja a normál menetű eljárás esetén várható időmúlás általa becsült büntetést enyhítő hatását”⁵⁰. E megközelítést mindenképp érdemes figyelembe venni, hiszen az időmúlás ugyancsak enyhítő körülmény. A kettő között értelemszerűen van összefüggés, ám talán mégsem olyan szoros, hogy a beismerés enyhítő mértékének meghatározásakor ebbe egyszersmind beleértsük az időmúlás elkerülését, vagyis az időszerű eljárás elősegítését is. E különbözősége többben is rávilágítottak⁵¹, amikor felvetik azt a kérdést, hogy a vádlott miért ne maradna tagadásban, s várná meg az eljárás elhúzódását, hogy aztán később ismerjen be. Ezáltal ugyanis a beismerés mellett az időmúlásra is hivatkozhat. Tekintve azon evidenciát, hogy a terhelt érdekében elsősorban a büntetés elkerülése, illetve – ha ez nem lehetséges – a lehető legenyhébb büntetés áll, nem meglepő az efféle pertaktika. Hiszen, joggal merülhet fel a terheltben és (ha van) védőjében, hogy ha az ügyészség a beismerés tényét az ő szemszögéből „alulértékelt” a kedvezményes joghátrány indítványozásakor, akkor miért ne hagyatkoznának inkább a hosszadalmas tárgyalásra, s azon egy jól időzített beismerésre. Ezáltal lehetséges ugyan, hogy a beismerés enyhítő hatása kisebb nyomatékkal érvényesül, azonban felhívhatják az időmúlást is a bünteteskiszabásra enyhítően ható körülményként. Amennyiben feltételezzük, hogy az ügyészség szigorúan csak a beismerést értékeli az indítványban, abban az esetben viszonylag nagy valószínűséggel előfordulhat, hogy a terheltre kedvezőbb ítélet alakulhat ki egy hosszadalmas tárgyalást követően, habár így elesik az ügyének gyors elintézésétől. Nem elvárható a terhelt részéről ugyanis, hogy figyelembe vegye az eljárások időszerűségét, mint állampolgári (állami nyereséget⁵²) érdeket, amikor épp reá nehezedik vád formájában az állami büntetőigény, mikor Damoklész kardja lebeg fölötte.

3.1. A terhelt érdekeltsége, az ösztönző hatás

A terhelti együttműködés formáinak vizsgálatánál lényeges szempont, hogy melyek azok a tényezők, amik a terheltet az együttműködés irányába mozdítják, amik motiválttá teszik abban, hogy az előkészítő ülésen beismerő nyilatkozatot tegyen.

Itt kell említést tenni arról, hogy amennyiben a terhelt már az előkészítő ülésen beismer és lemond a tárgyaláshoz való jogáról, úgy megspórolja a hosszadalmas (bizonyítási) eljárás során a rendszeres bírósági megjelenést, az erre fordított időt, illetve költségeket. Létezik olyan álláspont⁵³, amely ezt, vagyis a bíróságon történő megjelenési kötelezettség „megspórolását” tartja az előkészítő ülésen beismerés egyik jelentős (ha nem a legnagyobb) moti-

⁵⁰ Békés (2022) 55. o.

⁵¹ Boda (2022) 18. o.; Antal (2018) 28. o.; Csontos (2022) 17. o.

⁵² Elek (2015) 17. o.

⁵³ Ignácz (2021) 246. o.

váló tényezőjének. Ezen álláspont képviselője úgy véli, hogy mivel a hatályos Be. lehetőséget biztosít a terhelt részére a vádemelést követően arra, hogy lemondjon a tárgyaláson való jelenlét jogáról⁵⁴, így „[...] a büntetőeljárás hatálya alatt állás valamennyi kézzel fogható hátrányát ki tudja küszöbölni a vádlott anélkül, hogy beismerné a bűncselekmény elkövetését.”⁵⁵ A mértékes indítvány nyújtotta kedvezmény azonban nem merül ki ennyiben, hiszen a tárgyaláson való jelenlét nem az egyetlen, s nem is a legfőbb „kézzel fogható” hátránya a büntetőeljárás hatálya alatt állásnak.

További lényeges ösztönző hatással lehet ugyanis a terheltre a bírósági jelenlét elkerülése mellett például az, hogy az előkészítő ülést követően sem az ügyvédi díj, sem pedig a bűnügyi költség nem fog növekedni a továbbiakban.

A költségek növekedésének elkerülése jelentős kedvezmény⁵⁶, ezáltal erős motiváló tényező, hiszen a védői díjak is meglehetősen magasak, továbbá a bűnügyi költségek – ti. egy hosszadalmas bizonyítási eljárás alatt ez folyamatosan növekedhet – is jelentős összegben kerülhetnek megállapításra. Ezek anyagi vonzata egy átlagos, nem kiugróan magas költséggel járó eljárás esetében is jelentős egzisztenciális megterhelést jelenthet bárki számára, akár átlagos vagy azon felüli jövedelemmel rendelkezik, akár nem. Kiváltképp, ha figyelembe vesszük az elkövetők jelentős részének személyi körülményeit, egzisztenciális hátterét, melyet az aktakutatás során gyűjtött adatok is alátámasztanak.

Értelemszerűen a leginkább releváns kedvezményt, ösztönző hatást a büntetés mértékére tett indítvány kedvező mértéke biztosíthatja. A joghátrány mértékére tett indítvány mellett, hogy megjeleníti a beismerés ügyészség által elfogadható nyomatékát⁵⁷, egyszersmind egyfajta bizonyosságot is biztosít a terhelt részére azáltal, hogy „felső határt” szab a bírói ítéletnek.⁵⁸ A garantált maximum ugyanakkor önmagában nem biztos, hogy elérheti a kellő ösztönző hatást, hiszen lehetséges, hogy nem olyan „alacsony”, amennyire azt a terhelt és védője várná. Előállhat olyan szituáció, amikor a joggyakorlat ismeretében a garantált maximumnál alacsonyabb mértékű büntetés lenne jósolható egy tárgyalási szak eredményeként, kiváltképp, ha az időmúlást is figyelembe vesszük. Végso soron tehát a biztos felső határ akkor érhet el jelentős ösztönző hatást, amennyiben ez a terhelt számára is megfelelő mértékben kerül megállapításra. Ugyanakkor tudjuk azt is, hogy erre az ügyészség nem felső határként, hanem konkrét büntetési mértékként „tart igényt”, ez már a beismerés hipotetikusán értékelt enyhítő

⁵⁴ Be. 430. § (1)

⁵⁵ Ignácz (2021) 246. o.

⁵⁶ Bárándy – Dávid (2019) 12. o.

⁵⁷ Békés (2022) 55. o.

⁵⁸ Boda (2022) 18. o.

hatása. Így tehát nem is a garantált maximum, hanem a konkrétan megjelenő kedvezmény mértéke az, amely elérheti az ösztönző hatást.⁵⁹ Ennek kapcsán (lásd fentebb) lényeges lehet nem pusztán a beismerés, hanem az időmúlás elkerülésének előre történő értékelése is a vádhatóság által, hiszen utóbbi is jelentős nyomatékkal bíró enyhítő körülményként értékelendő, ahogyan arra hasonló kontextusban többen is rávilágítottak.⁶⁰

3.2. A terhelt döntése, a mérlegelés esetleges nehézségei

A terhelt döntésére tehát számos tényező hatással lehet. Ugyanakkor, mindazok megfelelő mérlegeléséhez feltételeznünk kell, hogy a terhelt ismeri e tényezők jelentőségét, a jogi környezetet, illetve lehetőségeit és következményeit annak, ha a beismerés, a tagadás vagy a hallgatás útját választja. Hiszen, mindezek hiányában lehetséges, hogy nem ismeri fel, ha egyébként egy „jó ajánlat” foglaltatik a vádhatóság indítványában, avagy az is lehetséges, hogy egy nem túl előnyös, akár kedvezőtlen mértékes indítványt is jónak lát, előnyösnek könyvel el, mely beismerésre ösztönzi. Mindezt annak ellenére, hogy a bizonyítás menete és nehézségei ismeretének hiányában, az ügyiratok és a vád alapján még akár a felmentésben is bízhatna.⁶¹ Ahogy erre több szerző⁶² is rávilágít, e szempontok mérlegelésének elősegítésében felértékelődött szerepe van a felkészült védőnek. Ismertek olyan álláspontok⁶³ is, amelyek egyenesen a védő szakszerű közreműködésének elsődlegességét, s akár elengedhetetlen voltát hangsúlyozzák. Összevetve a különféle szerzők nézeteit, szinte kivétel nélkül megfigyelhető az, hogy valamennyien rendkívül hangsúlyosnak tartják a védővel történő egyeztetést a beismerést megelőzően az arra ösztönző mértékes indítványról, valamint az ügyiratokban szereplő valamennyi adatról és körülményről. Előre mutatónak tartom azon álláspontokat, amelyek hangot adnak a szakszerű védői közreműködés elsődlegességének, akár elengedhetetlen voltának, hiszen a terhelt a mértékes indítvány következményeként egy „oktrojált döntési kényszerhelyzetbe” kerül, melyben a megszülető döntés iránya véglegesen meghatározhatja a vele szemben folyó büntetőeljárás sorsát. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy habár az előkészítő ülésen kötelező a védő jelenléte, azonban ez csak akkor igaz, ha az eljárásban védő vesz részt.⁶⁴ A Be. ugyanis nem társít kötelező védelmet specifikusan az előkészítő üléshez, következésképp csak akkor áll fenn a kötelező védelem esete, amennyiben az a Be. egyéb

⁵⁹ Busch – Vass (2021) 17. o.

⁶⁰ Boda (2022); Antal (2018); Csontos (2022); Békés (2022)

⁶¹ Tóth (2022) 131. o.

⁶² Bencze (2018) 13. o.; Gellér – Bárányos (2019) 307. o.; Balogh (Jogi Fórum, 2019); Bánáti– Kadlót (2021) 380-381. o.; Ficsór (2020) 57. o.; Farkas – Róth (2018) 414-415. o.

⁶³ Bérces (2023) 183. o.; Bartkó (2019) 17. o.; Szomora (2021/a) 407. o.

⁶⁴ Be. 499. § (5)

rendelkezéseiből⁶⁵ következik a konkrét eset vonatkozásában. Így számos esetben előfordulhat (elő is fordul), hogy az előkészítő ülésre a terhelt védő nélkül, ill. előzetes védői konzultáció hiányában érkezik, ahol akár közel öt év végrehajtandó szabadságvesztés kiszabásáról is született ítélet vele szemben, az ő „mérlegelését” követően meghozott döntése alapján. Az utóbbi eset, habár nem feltétlenül gyakori, mégis előállhat a gyakorlatban, akár alacsonyabb büntetési mértékkel, akár hasonlóan magassal, de mértékétől függetlenül beláthatjuk, hogy nem túl kíváncsatos egy efféle szituáció lehetősége. Már csak azért sem, mert ha figyelembe vesszük annak lehetőségét, hogy az eljárás során bármikor beismerhet a terhelt – akár szintén védői részvétel nélkül –, ez nem állítható párhuzamba azzal, amikor még a bizonyítási eljárás megkezdését megelőzően, egy oktrojált döntési kényszerhelyzetben kell következetes döntést hoznia sorsáról. Ez ugyanis meglehetősen kényesen érintheti a tisztességes eljárás alapvető követelményét a tekintetben, hogy ezt követően a tényállás és a minősítés vonatkozásában nincs lehetősége felülbírálatért folyamodni. A terheltek jelentős része márpedig személyi körülményei miatt nem tud védőt meghatalmazni, a kirendelt védő intézményében pedig nem feltétlenül a „költségmentes állami segítséget” látják. Álláspontom szerint egy efféle döntési helyzetben elengedhetetlen lenne a szakszerű védői segítségnyújtás a döntés meghozatalában, éppen annak irreverzibilis következményei miatt.

4. VALLOMÁS VAGY NYILATKOZAT? A BEISMERÉS ELFOGADHATÓSÁGÁNAK BÍRÓI VIZSGÁLATA

4.1. Az ún. „korlátozott bizonyítás”

Az ügyész mértékes indítványát, ill. az ennek megfelelő terhelti beismerést követően még mindig nyitott marad az eljárás jogi sorsa. A Be. ugyanis az előkészítő ülésről szóló fejezetben rendelkezik arról, hogy a bűnösség beismerése esetén, a beismerő nyilatkozat elfogadhatóságát a bíróságnak vizsgálnia kell.⁶⁶ Megjegyzendő, hogy ez kissé hasonszórúnak tűnhet a régi Be. által tárgyalásról lemondás esetén előírt bírói vizsgálattal,⁶⁷ ám attól eltérő. Ugyanakkor ennek garanciális⁶⁸ jelentősége van, hiszen a három konjunktív feltétel együttes teljesülésének szükségessége elengedhetetlen ahhoz, hogy a beismerő nyilatkozatot, s ezáltal álláspontom szerint az anyagi és processzuális igazság határán fekvő eredményt örökérvényű ítéletbe foglalja a bíróság. E kérdéskör több problémát is felvetett a gyakorlatban, kezdve azzal, hogy

⁶⁵ Be. 44. §

⁶⁶ Be. 504. § (1)-(3)

⁶⁷ Király (2003) 405. o.

⁶⁸ Szomora (2022)

az előkészítő ülésen bizonyítás nem folytatható⁶⁹, mégis úgy hatott az elfogadhatóság ellenőrzése, mint egy kihallgatás, ill. eredménye pedig, mint egy vádlotti vallomás. Ennek tisztázása érdekében a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvénnyel (Indokolásával) bevezetésre került az ún. „korlátozott bizonyítás”⁷⁰ fogalma, amelynek egyetlen esetköre a Be. 504. § (2) bekezdésében foglalt feltételek bírói ellenőrzése. Ezáltal a jogalkotó többnyire rendezte az e körül folyó vitát, és nem mehetünk el amellett sem, hogy a Be. az előkészítő ülésen történő beismerés esetében nem is a „beismerő vallomás”, hanem a „beismerő nyilatkozat”⁷¹ terminológiát használja. Utóbbi szerencsebb, tekintve e jogintézmény rendeltetését, hiszen a „vallomás” bizonyítékot feltételez, az pedig nem tartozik az előkészítő ülésre. Éppen ezért a szakirodalomban is indokoltnak tartom a (beismerő) nyilatkozat fogalom használatát. E vonatkozásban fontos utalni arra, amit a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja és Ficsór Gabriella is felvetett, hogy az általános bírói attitűdnek változnia kell, a bírának el kell tudniuk szakadni az anyagi igazság keresése iránti, eddig beléjük ivódott igénytől.⁷²

4.2. Az előkészítő ülés eljárási rendje

Egy másik, a gyakorlatban felmerült probléma volt, amikor a törvényszék az előkészítő ülés eljárási rendjét megsértve, az eljárási cselekmények (logikailag is egyértelmű) sorrendjét felcserélve, előbb hallgatta ki a vádlottat, majd nyilatkoztatta a tárgyaláshoz való jogáról történő lemondásról, s csak ezt követően tette meg az ügyész a mértékes indítványát. Habár ritkán előfordult esetről van szó és a Debreceni Ítéltábla kimondta, hogy „*mindez csupán relatív eljárási szabálysértés*” és nem volt kihatással „*a bűnösséget elismerő nyilatkozat elfogadhatóságára és annak törvényességére*”⁷³, ettől függetlenül nem követendő gyakorlat. Mindemellett felmerül annak kérdése is, hogy a terheltek ilyen esetben nem indulnak-e egyfajta hátrányból, nem érinti-e ez a tisztességes eljáráshoz való jogot. Az eljárási kódex egyértelműen meghatározza az előkészítő ülés rendjét és annak menetét. A logika szabályaiból is az következik, hogy a mértékes indítványnak – éppen annak kedvezményt kínáló, ösztönző hatása okán – a terheltek kihallgatása és beismerésről történő nyilatkoztatását megelőzően kell ismertté válnia számukra akár a vádiratban, akár szóban teszi meg indítványát a vádhatóság. A sorrend felcserélése által ugyanis a terhelt (szóban előterjesztett indítvány esetén) eleshet a

⁶⁹ Be. 425. §; Horgos (2022) 19. o.

⁷⁰ 2020. évi XLIII. törvény Indokolása 214. §

⁷¹ Be. 503. § (1)

⁷² Ficsór (2020) 55. o.; Kúria Joggyakorlat-elemző csoportja véleményének kivonata

⁷³ ÍH 2022.47

kedvezménytől. Ez következik abból, hogy az ösztönzés okafigyottá válik a beismerést követően. Ennek eredményeként pedig az indítvány már ösztönző hatást mellőző mértékű joghatásra is vonatkozhat. Ilyen esetben pedig az eljárási szabályok relatív megsértése következményeként a terhelt hátrányosabb helyzetbe kerülhet, mint amilyenben a sorrendiség betartásával lett volna. Éppen ezért, az eljáró bírónak különös figyelmet kell fordítania a törvényi rendre és az előkészítő ülés menetére.

4.3. Az elfogadhatóság vizsgálatának jegyzőkönyvi vetülete

Szintúgy a gyakorlatban merült fel, és pedig nagyobb arányban a következő probléma. Nevezetesen, hogy egyrészt az eljáró bírónak miként kell vizsgálnia a beismerő nyilatkozat elfogadhatóságát, másrészt és főként pedig, hogy ennek milyen „lenyomattal”, megjelenési formával kell rendelkeznie. A kettő többnyire összefügg, ugyanakkor nem azonos. Az eljáró bírónak a Be. 504. § (2) bekezdés a)-b) pontjában foglalt feltételek ellenőrzése érdekében kell kihallgatnia a vádlottat. Értelemszerűen ezt a vádlott személyéhez igazítva, képességeihez mérten kell megtennie, vagyis egyéniesítve. Garanciális jelentősége van ugyanis annak, hogy a vádlott valóban megértse és tudatában legyen e nyilatkozat megtételének, mint cselekménynek irreverzibilis következményeivel és ennek kapcsán irányával. Mindez azonban koránt sem elegendő. Ennek, ti. a vádlott általi beismerésnek és lemondásnak a tárgyalásról visszaellenőrizhetőnek kell lennie. Erre a Kúria hívta fel a figyelmet, amikor egy döntésében elvi élel mondta ki, hogy *„A terhelt előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozatát és a tárgyalásról való lemondását a rövidített jegyzőkönyvben is rögzíteni kell. Ez olyan, a Be. 445. § (2) bekezdés a) pontja szerinti tartalmi elem, amely nélkül nem lehet megállapítani, hogy az eljárási szabályokat a bíróság megtartotta-e.”*⁷⁴ A konkrét eset ismertetésétől (minthogy azt Szomora Zsolt egy cikkében megtette⁷⁵) eltekintek. Itt mindössze annyit kell megemlíteni, hogy az eljárásban a jegyzőkönyv nem tartalmazta a vádlott beismerő nyilatkozatát, ill. tárgyaláshoz való jogról történő lemondását, hanem pusztán a beismerést elfogadó végzésnek indoklásában utalt erre a bíróság.⁷⁶ Tekintve, hogy a vádlott e nyilatkozatával és jogról történő lemondásával lényegében meghatározza az eljárás (és saját) sorsát, így az utólagos visszaellenőrizhetőség, a későbbi esetleges jogorvoslat, illetve a garanciális rendelkezések érvényre juttatása érdekében elengedhetetlen ezek megfelelő jegyzőkönyvezése. A megfelelő jelző használata is indokolt, még ha stílszerűtlen is a megfogalmazás. E vonatkozásban szükséges rávilágítani arra, hogy a

⁷⁴ BH 2022.5.120 I.

⁷⁵ Szomora (2022)

⁷⁶ BH 2022.5.120 [23]-[28]

fent ismertetett kúriai döntés pusztán arról rendelkezik, hogy a beismerést, illetve a jogról lemondást kell rögzíteni a jegyzőkönyvben, arra azonban már nem tér ki, hogy ezt milyen részletességgel kell megtenni. Ennek alapján lehetséges az is, hogy a bíróság rövidített jegyzőkönyvbe foglalja annak tényét, hogy a vádlott beismerő nyilatkozatot tett a váddal egyezően, illetve, hogy tárgyaláshoz való jogáról (a bíróság kérdésére) lemondott. Felmerül a kérdés, hogy ezeknek jegyzőkönyvben történő rögzítése mennyiben tér el valójában az ezeket elfogadó végzés indokolásában erre történő utalástól. Értelemszerűen processzualista szemszögből merőben eltér, emellett a Be. is kimondja, hogy elengedhetetlen (amiként erre a Kúria is kíváncsian rávilágított). Ellenben az efféle jegyzőkönyvezés sokkal inkább hasonlít egyfajta tényleírásra, mint a vádlotti cselekmény visszaellenőrizhetőség érdekében történő pontos rögzítésére. A gyakorlatban is találtam erre példát az aktakutatás során, ahol a bíróság mindössze a beismerés tényére utalt.⁷⁷

Márpedig amennyiben az elfogadhatóság megkérdőjeleződik, éppen annak van garanciális jelentősége, hogy pontosan visszaellenőrizhető legyen a terhelt megnyilvánulása. Ennek kapcsán alig néhány hónappal az ismertetett döntést követően a Kúria ismét foglalkozott a kérdéssel egy másik ügyben. Döntésében ekkor már elvi élel kimondta azt is, hogy *„A bíróságnak alaposan és az előkészítő ülésről készített jegyzőkönyvből – így értelemszerűen a Be. 445. § (8) bekezdése alapján készített rövidített jegyzőkönyvből is – utólag ellenőrizhető módon kell vizsgálnia a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadhatóságának [...] feltételét.”*⁷⁸ A döntésben a Kúria kifejti, hogy nem lehetnek általánosak a figyelmeztetések, azoknak a terheltnek szóló egyéniesítetteknek kell lenniük, illetőleg a jegyzőkönyvnek kellő (olyan) terjedelemben kell tartalmaznia a terhelt vallomását, hogy az alapján a beismerő nyilatkozat és a következményeinek megértése megállapítható legyen.⁷⁹ A Kúria tehát észlelve a problémát rávilágított, hogy nem elegendő a jegyzőkönyvi rögzítése pusztán a beismerés tényének, illetve a tárgyalásról lemondásnak, hanem annak olyannak kell lennie, amely elfogadhatóságuk vitássá válása esetén visszaellenőrizhetően és individualizáltan tanúsítja a terhelt cselekményeit, megfogalmazását. Álláspontom szerint ez is előremutató, ugyanakkor maradt még „elvarratlan szál”. Amennyiben a terhelt vallomását, nyilatkozatát kellő terjedelemben tartalmazza is a jegyzőkönyv, komoly jelentősége lehet a kontextusnak, vagyis annak, hogy e kijelentés-sorozatot milyen kérdésekre adta válaszul. Így tehát indokoltnak tartanám, ha nem pusztán a figyelmeztetések individualizált változatát tartalmazná a jegyzőkönyv bírói részről, hanem

⁷⁷ Lásd lentebb: [5]-[6] diagrammok

⁷⁸ BH 2022.8.199.

⁷⁹ Uo. [33]-[36]

ez kibővülne a bírói kérdésekkel is, amelyeket a bíróság a Be. 504. §-a vonatkozásában intéz a terheltre.

5. A FELLEBBEZÉS ÉS A FELÜLVIZSGÁLAT KÉRDÉSKÖRE, AVAGY ABSZOLÚT-E A BE. 565. § (2) BEKEZDÉSÉBEN FOGLALT KORLÁT?

Az eljárási kódex alapján a mértékes indítványba foglalt büntetésnél súlyosabbat a bíróság nem szabhat ki, ha elfogadta a beismerő nyilatkozatot az előkészítő ülésen.⁸⁰ A joggyakorlatban az előzőekhez hasonlóan több esetben is értelmezésre szorult e jogszabályi rendelkezés, miként előfordult, hogy valamilyen oknál fogva mégis súlyosabb büntetés került ítéletbe foglalásra. Értelemszerűen ez több szempontból is aggályos, hiszen a jogbiztonság is megkérdőjeleződik, emellett pedig sérülhet a terhelt tisztességes eljáráshoz való alapjoga is. Kétféle képpen születtek ilyen, az indítványon túlterjeszkedő ítéletek, melyek vonatkozásában a Kúriának kellett állást foglalnia.

5.1. A mértékes indítványhoz tapadó hátrányosabb jogkövetkezmény tilalma

Az egyik efféle problematikus jogalkalmazói döntés másodfokon született meg, amikor a Törvényszék – a törvényi korlát ellenére – a felülbírálat során túlterjeszkedett a vádhatóság indítványába foglalt büntetési mértéken, vagyis a büntetés felső határán az eljárásban. Az ügy részletes ismertetésétől – a fentiekhez hasonlóan – eltekintek, hiszen azt Szomora Zsolt egy cikkében megtette.⁸¹ Ugyanakkor annyit mindenképp érdemes megemlíteni, hogy a Kúria elvi élel rögzítette, hogy a hátrányosabb büntetés tilalmának jogerős ítélet általi sérelme csak törvényességi jogorvoslattal orvosolható⁸², miként ez nem a súlyosítási tilalom elvével függ össze, hanem más – a felülvizsgálat keretében nem orvosolható – előírás sérült.⁸³ Ebből azonban egyenesen következik az, hogy egy ilyesféle eljárási szabálysértés esetén a terhelt rendelkezésére nem áll olyan hatékony jogorvoslat, amelyet ő (vagy védője) tudna megindítani. Így felmerül a kérdés, hogy mennyiben áll ez összhangban a tisztességes eljáráshoz való joggal és különösképp a hatékony jogorvoslathoz való joggal, hiszen éppen a másodfokú bíróság követett el a terheltre hátrányos szabálysértést.

Következésképp, a jogi hibák orvoslására szolgáló felülvizsgálat útján lehetne orvosolható egy ehhez hasonlatos hiba, azonban a felülvizsgálati indítvány eljárási szabálysértés

⁸⁰ Be. 565. § (2)

⁸¹ Szomora (2021/b)

⁸² BH 2020.12.353 [21]; [29]

⁸³ Tóth (2022) 136. o.

következtében történő előterjesztésének feltételeiről a Be. taxatív felsorolást⁸⁴ ad, amelyben nem szerepel a tárgyalta eset. A törvényességi jogorvoslatot, amelyet a Kúria egyedüli lehetőségként jelölt meg a szabálysértés orvoslására, kizárólag a Legfőbb Ügyész terjesztheti elő, ezáltal megvonva a terheltől annak lehetőségét, hogy saját ügyében a bíróság egyértelmű, rá nézve hátrányos jogi hibájának kijavítását kezdeményezze. A terhelt számára ez nem kielégítő, hiszen ebből következően nem „saját kezében” van sorsa alakításának kulcsa. Éppen ezért szorgalmazom, és indokoltnak tartanám, hogy a mértékes indítványban megjelölnél hátrányosabb jogkövetkezmény ítéletbe foglalása esetén a terhelt rendelkezésére álljon egy hatékony, általa is kezdeményezhető jogorvoslati eljárás. A jelenlegi eljárási dogmatikában álláspontom szerint ez leginkább a felülvizsgálat körébe lenne beilleszthető, így a Be. 649. § (2) bekezdésének bővítését tartom elképzelhető megoldásnak.

5.2. A kötelezően alkalmazandó büntetés felülvizsgálat körében történő érvényre juttatása

A másik e körben – vagyis a Be. 565. § (2) bekezdésén való túlterjeszkedés körében – felmerült probléma úgyszintén a Kúria által került „orvoslásra”, habár már itt előre bocsátom, hogy ennek fennáll egy (alkotmányjogi szempontból) aggályos velejárója. A Kúria által vizsgált ügy lényege, hogy az ügyész elmulasztotta mértékes indítványába foglalni a Btk. 52. §-ban meghatározott, a foglalkozástól eltiltás, mint meghatározott esetekben⁸⁵ kötelezően alkalmazandó büntetés indítványozását. A vádhatósági indítványnak megfelelően a bíróság nem is szabott ki foglalkozástól eltiltás büntetést a vádlottra, hiszen az a Be. 565. § (2) bekezdésébe ütközött volna. A Kúria felülvizsgálati eljárás körében járt el, amikor is a következőképp foglalt állást: *„Ha a jogerős ítéletben kiszabott büntetés a törvény szerint kivételt nem tűrően kötelező büntetési nem kiszabásának elmulasztása miatt törvénysértő, a Kúria azt a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére érdemben orvosolhatja akkor is, ha a bíróság ítéletét a terhelt beismerő vallomásának elfogadásával hozta meg, és az ügyészi indítvány a kötelezően alkalmazandó büntetés kiszabására nem terjedt ki.”*⁸⁶

Szomora Zsolt egy cikkében felvetette, hogy a Kúria érvelése összemosza a Be. 595. § (1) bekezdése szerinti súlyosítási tilalmat, valamint a Be. 565. § (2) bekezdésében meghatározott súlyosabb büntetés kiszabásának eljárásjogi tilalmát.⁸⁷ A Kúria tehát ezáltal lehetővé tette, hogy a terhelt terhére úgy változtassanak meg egy ítéletet felülvizsgálati eljárás keretében,

⁸⁴ Be. 649. § (2)

⁸⁵ Btk. 52.§ (3)

⁸⁶ A 2/2021. (V. 13.) BK vélemény ratioja

⁸⁷ Szomora (2021/c)

hogy nem a kiszabott büntetés mértékének megemlése történik, hanem további büntetést is kiszabhatnak. Más esetekben, amikor is a Be. 565. § (2) bekezdésének alkalmazása fel sem merül, értelemszerűen a törvénybe ütköző bírói ítélet orvoslására a Kúria minden további nélkül jogosult felülvizsgálati eljárásban, amennyiben az eljáró bíróság elmulaszt kiszabni egy törvény által kötelezően alkalmazandó büntetést. Ugyanakkor jelen esetben nem merülhet fel bírói mulasztás, hiszen a Be. vonatkozó rendelkezése a törvény erejénél fogva tiltja meg a bíróságnak, hogy az indítványban foglaltnál súlyosabb büntetést szabjon ki. Ebből következően a Btk. 52. §-át, illetve a Be. 565. § (2) bekezdését szükséges összevetni. A Btk. vonatkozó bekezdése⁸⁸ ellentmondást nem tűrően teszi kötelezővé a foglalkozástól eltiltás büntetés kiszabását a meghatározott esetben, mint anyagi jogi szabály. A Be. ugyanakkor eljárásjogi kódex, és pedig végső soron az anyagi jog érvényre juttatásának céljával, annak kereteit határozza meg.

A probléma abban áll, hogy a büntető anyagi jog érvényre juttatása kizárólag a Be. útján és annak alapján történhet, azzal ellentétesen nem. Márpedig az eljárási szabály egyértelműen fogalmaz a súlyosabb büntetés kiszabásának vonatkozásában, ezáltal pedig nem nyílna lehetőség a további büntetés kiszabására felülvizsgálati eljárásban sem. Ez következik abból is, hogy épp a Kúria egy korábbi (fentebb hivatkozott) döntésében mutatott rá helyesen, hogy a Be. 565. § (2) bekezdés megsértése nem orvosolható felülvizsgálati eljárásban, hiszen ez nem esik a súlyosítási tilalom, mint felülvizsgálati ok körébe. Amennyiben a negatív jogsérelem nem orvosolható, amelyet szintűgy hasonlóképp alacsonyabb szintű bíróság okozott, úgy nehezen foghatjuk fel evidenciaként azt, hogy a terheltre nézve pozitív „jogsérelem” (ügyészi mulasztás) ezzel szemben orvosolható legyen. Főként úgy, hogy a Kúria ennek indokául éppen azt a 2017.256 BH-t hívta föl, amelyben a súlyosítási tilalom felülvizsgálat körében történő feloldásáról is rendelkezett.

Amennyiben a mértékes indítvány és az előkészítő ülésen történő beismerés törvényi lehetősége által megelégszünk a processzuális igazság felé hajló, az anyagi és eljárási igazság közötti „köztes” igazsággal, mint végeredménnyel, úgy azt is el kell fogadnunk, ha az állami büntetőigényt érvényesíteni hivatott közvádó vét hibát, miként az ügyészi mulasztás nem róható a vádlott terhére. Következésképp, álláspontom szerint amennyiben az ügyész elmulasztja valamely büntetés indítványozását, úgy két lehetőség kínálkozik. Az egyik, hogy a bíróság valamilyen formában felhívja az eljáró ügyészt indítványa törvénybe ütköző hiányosságának pótlására. A másik lehetőség, hogy az eljáró bíró – ahogyan a fenti esetben is történt

⁸⁸ Btk. 52.§ (3)

– a beismerés elfogadását követően meghozza az indítványnak megfelelő ítéletet, amely pedig a vádhoz kötöttség elvéből, illetve a Be. 565. § (2) bekezdéséből következik. Ebben az esetben a vádlottra nézve ugyan nem szabnak ki a törvény által kötelezően előírt büntetést, ugyanakkor általa ez nem is feltétlenül érzékelhető, miként ő a mértékes indítványnak megfelelően beismert és lemondott a tárgyaláshoz való jogáról azért a garanciáért és kedvezményes büntetésért cserébe, amit a súlyosabb büntetés kiszabásának tilalma, valamint az ügyészi indítvány biztosított számára. E vonatkozásban nem gondolom, hogy a törvényesség helyreállítása elhagyható lenne, ugyanakkor a hátrányosabb jogkövetkezmény kiszabásának tilalma abszolút eljárásjogi korlátot képez, így a terhelt szempontjából megkérdőjeleződne a jogbiztonság kiszámíthatósági aspektusa. Továbbá egyetértek Szomora Zsolttal és Tóth Mihállyal abban, hogy egy ilyen irányú döntés már az alapjogi dimenziót, a tisztességes eljáráshoz való jogot is lényegesen érinti, adott esetben megkérdőjelezheti annak érvényesülését.⁸⁹ Összességében tehát indokoltnak tartom ennek újragondolását, jogalkotó általi pontosítását, illetőleg a Kúria által történő ismételt megfontolását.

6. MI TÖRTÉNIK A TÖBBIEKKEL? A TÖBBVÁDLOTTAS ÜGYEK PROBLEMATIKÁJA A MÉRTÉKES INDÍTVÁNY TÜKRÉBEN

Tekintetbe véve az előkészítő ülés, mint újra gondolt jogintézmény azon tulajdonságait, melyek szerint a vádlott beismerése esetén ítélet születhet⁹⁰, valamint a Be. 503.§ (2) bekezdését, továbbá mindezt összevetve az 1/2018 LÜ h. körlevéllel, mely a mértékes indítvány alkalmazásának szempontjait rögzíti az ügyészség részére, szembetűnő a többvádlottas ügyek meglehetősen csekély említése, amiből következően ez is vizsgálatot érdemel.

A Be. 503.§ (2) bekezdése egyfelől csak az elkülönítés egyéb feltételeinek fennállása esetén, másfelől pedig csak lehetőségként („elkülönítheti”) említi az elkülönítést. Emellett a több vádlottat érintő ügyben az előkészítő ülést meg lehet tartani külön-külön, azonban ez még nem jelenti az ügyek elkülönítését.⁹¹ A mértékes indítvány alkalmazása nem kötelező minden egyes terhelt vonatkozásában, de ha alkalmazzák is, a terhelteknek akkor sem kötelező együttesen beismerniük, egy vádlott beismerése nem érinti a másik vádlott esetleges tagadását, illetve fordítva.⁹² Ebből egyenesen következik az a problematika, hogy mi történik azokban az esetekben, amikor akár csak egy terheltre nézve születik mértékes indítvány, akár

⁸⁹ Szomora (2021/c); Tóth (2022) 136. o.

⁹⁰ Czine (2022) 316. o.

⁹¹ Szigeti (2018) 96. o.; Be. 499.§ (7)

⁹² Bérces (2023) 181. o.

többre, azonban nem mind ismernek be. Ezen ügyekben ugyanis az egyik terhelt beismerése logikailag gyengíti a másik terhelt pozícióját, védekezési lehetőségeit. Habár az említettek értelemszerűnek tűnhetnek, nem ilyen egyszerű a helyzet.

Az aktakutatás során hét olyan büntetőeljárás ügyiratai kerültek vizsgálat alá, amelyben egynél több vádlott állt bíróság elé. A hét eljárásból két olyan eset volt, ahol mindössze egy terhelt vonatkozásában tett mértékes indítványt az eljáró ügyész. Ebből az egyik⁹³ eljárásban a bíróság elkülönítette a beismerő vádlott ügyét, elfogadta beismerését, és a másik vádlott vonatkozásában folytatódott a büntetőeljárás bírósági szakasza a rendes eljárás szabályai szerint. A másik ügy⁹⁴ esetében a kedvezményben részesített vádlott beismert, melyet követően (feltételezhetően a beismerés hatására) vádlott társa is így tett az előkészítő ülésen annak ellenére, hogy az ő vonatkozásában nem került előterjesztésre mértékes indítvány. Az a jegyzőkönyvből nem állapítható meg egyértelműen, hogy a mértékes indítvány hiányában beismerő vádlottat mi ösztönözte a beismerésre, azonban az igen, hogy az ő beismerése a mértékes indítvány kedvezményében részesített vádlottét időrendben követte. Így felmerül annak lehetősége, hogy a II. r. vádlott az I. r. beismerésére tekintettel tett önmagára nézve beismerő nyilatkozatot. Ebből pedig az következik, hogy az ugyanazon bűncselekmény tárgyában vád alá került terhelt beismerését a másik terhelt vonatkozásában előterjesztett indítványnak megfelelő beismerés ösztönözte. Annak ellenére, hogy számára nem volt „garantált felső határ”, miként úgy érezhette, hogy védekezése nem fogna helyt. Látható, hogy ez nem egy kívánatos helyzet, hiszen a II. r. nem teljesen önindíttatásból tett beismerő nyilatkozatot, és nem is a kedvezmény mérlegelésének eredményeként, hanem arra a helyzetre tekintettel, amelybe őt az I. r. beismerése vonta.

Amennyiben egyetlen mértékes indítvány születik egy többvádoltas ügyben, avagy csak egy vádlott tesz beismerő nyilatkozatot, ha elkülönítésre nem kerül sor, akkor is ítéletet lehet hozni a beismerő vádlott vonatkozásában. Ennek megítélése nehéz az olyan esetekben, amikor a vádlottak cselekvősége szorosan összefügg és az elkövetési magatartás egymást egészíti ki.⁹⁵ Ekkor, ha az egyik vádlottra nézve ítélet született, a többi vonatkozásában az eljárás a rendes szabályok szerint folytatódik. Amennyiben a többi terhelt tagadásban marad, úgy két lényeges kérdés merül fel a továbbiakban. Az egyik, hogy a beismerő vádlott nyilatkozata

⁹³ Fk.84/2020

⁹⁴ B.126/2019

⁹⁵ Szomora (2021/d); Boda (2022) 11-12. o.

mennyiben gyengíti a tagadó vádlott(ak) védekezését. A másik pedig, hogy amennyiben a tagadó(k) vonatkozásában a bizonyítási eljárás alapján más tényállás kerül megállapításra (akár felmentő ítélet születik), abban az esetben ugyanazon ügyben két ellentétes ítélet kerül kihirdetésre.

6.1. Bírói pártatlanság a „korlátozott bizonyítás” tükrében

Az első probléma abból adódik, hogy habár a bizonyítási eljárás még meg sem kezdődik, azonban a beismerés elfogadása során a bíróságnak kötelessége vizsgálni a beismerés ügyiratokkal való egyezőségét. Következésképp, amennyiben elfogadja, úgy annak összhangban állónak kell lennie az eljárás ügyirataival.⁹⁶ Azonban itt meg kell jegyezni azt is, hogy a bírónak adott esetben lehetősége nyílna a beismerés elfogadásának megtagadására a többi terhelt védekezésére tekintettel is, hiszen ezek is az ügyiratok részét képezik, így nem zárható ki a vizsgálatból.⁹⁷ A beismerés elfogadása lényegében alátámasztja az ügyiratok alapján a vád szerinti tényállás megvalósulását, amelyből egyenesen következik, hogy a többi terhelt védekezésére (hallgatása, tagadása) is determináló hatással lehet⁹⁸, az kvázi formalitássá válhat, hiszen ugyanazon tényállásból fakadóan kerültek vád alá.

A gyakorlatban is felmerült probléma egészen az Alkotmánybíróságig jutott egy ügyben, ahol az eljáró bíró fordult az Alkotmánybírósághoz, a testület pedig következetesen döntött a kérdésben⁹⁹. Elsőként a pártatlanság objektív kételyeit oszlatta el a taláros testület, amikor úgy foglalt állást, hogy az előkészítő ülésen beismerő vádlott nyilatkozatának elfogadása, illetve az eljárás folytatása és a többi vádlottat érintő ítélethozatal nem eredményezi azt, hogy az eljáró bíró az eljárásban több eljárási pozíciót töltene be pusztán amiatt, mert az eljárás különböző szakaszaiban hoz végleges döntést a terheltek vonatkozásában.¹⁰⁰ Ennek alapján tehát objektív jogsérelemről nem lehet szó. Érdekesebb a kérdés a pártatlanság szubjektív megítélése során, melyben az Alkotmánybíróság kibontotta az előkészítő ülésen folytatott korlátozott bizonyítás természetét, mely szerint ekkor a bíróság mindössze a beismerés törvényi feltételeinek meglétét ellenőrzi. Az AB rámutatott arra, hogy „(...) a Be. 167.§ (4) bekezdése szerinti bizonyítékértékelési tevékenység hiányában – nem folytatható olyan bizonyítás,

⁹⁶ Be. 504.§ (2) c)

⁹⁷ Polt – Bodony (2021) 394-396. o.

⁹⁸ Tóth (2020) 106-107. o.; Békés (2022) 55-60. o.

⁹⁹ 26/2021 (VIII. 11.) AB határozat

¹⁰⁰ Uo. [70]

amelynek eredményeként a beismerő terhelt bűnösségével összefüggésben a bíróságnak, az eljáró bíróság bármely tagjának saját meggyőződése alakulhatna ki.”¹⁰¹

Mindezek alapján tehát elviekben nem sérülhet a pártatlan bíróhoz való joga a terheltnek.

6.2. Eltérő tényállások

A másik probléma már sokkal jelentősebb. Amennyiben ugyanis az egyik terhelt vonatkozásában a beismerő nyilatkozat alapján kerül megállapításra a tényállás, illetve a büntetőjogi felelősség, majd a többi terhelt vonatkozásában pedig a bizonyítás következtében más tényállás látszik megállapíthatónak, avagy akár a felmentés az indokolt, úgy két különböző tényállást fog megállapítani a bíróság egy és ugyanazon ügyben. Ebben az esetben a beismerő terhelt – ekkorra elítélt – vonatkozásában megállapított tényállás eltér a bizonyított tényállástól, ennek mentén pedig élesen eltér(het) az anyagi igazságtól. Az elítélt ekkor olyan büntetést tölt vagy töltött és olyan hátrányos büntetőjogi jogkövetkezmények hatálya alatt áll vagy állt, amelyek e tekintetben nem voltak megalapozottak. A fenti, felülvizsgálati lehetőségeket érintő kérdéskörökkel ellentétben ezekben az esetekben elvileg lehetősége nyílik az elítéltnak a döntés megváltoztatásának kezdeményezésére. A perújítás szabályai ugyanis megengedik, hogy amennyiben a terheltet fel kell menteni vagy lényegesen kedvezőbb jogkövetkezményt kell vele szemben alkalmazni¹⁰², úgy ő vagy védője perújítási indítványt terjesszen elő.¹⁰³ Amennyiben tehát a terheltet a beismerés következményeként negatív irányban érinti a vele szemben született ítélet, úgy lehetősége van ennek – sorsát saját kezébe véve – megváltoztatását kezdeményezni. Kutatási tapasztalataim alapján ezen ügyekben napjainkra az eljáró bíró gyakran inkább lefolytatja a többi vádlott vonatkozásában az eljárást (bizonyítást), és amennyiben az így megállapított tényállás eltér a vádban foglaltaktól (és értelemszerűen a beismeréstől), úgy hatályon kívül helyezi a beismerést elfogadó végzést mielőtt még ítélelhozatalra kerülne sor. Ez meglehetősen előre mutatónak tekinthető, habár felveti azt a kérdést, hogy ebben az esetben a beismerő terheltet hátrány is érheti, amennyiben reá nézve hátrányosabb tényállás kerekedik ki a bizonyítás lefolytatása által annak ellenére, hogy ő az indítványra tekintettel már az előkészítő ülésen beismert.

Felmerülhet ugyanis, hogy a bizonyítási eljárás eredményeként olyan tényállás kerül megállapításra, amely hátrányosabb lenne az előkészítő ülésen beismert terheltre nézve. Erre

¹⁰¹ 26/2021 AB határozat [85]

¹⁰² Be. 637.§ (1) a) aa)

¹⁰³ Be. 639.§ (2)

tekintettel az ügyész terjeszthetne elő perújítási indítványt a terhelt terhére.¹⁰⁴ A terhelt a mértékes indítványban foglaltakra tekintettel, az abban indítványozottak mérlegelése mentén dönt a beismerés mellett, ti. éppen a Be. 565.§ (2) bekezdésében foglalt hátrányosabb jogkövetkezmény alkalmazásának abszolút tilalmára¹⁰⁵ támaszkodva. Így tehát a terheltnek biztosított garanciát, a kedvezményt venné el egy ilyen irányú perújítás megengedhetősége, amelyből az következik, hogy a terhelt beismerése teljességgel irrelevánsnak bizonyulna, ezáltal pedig a jogintézmény saját magával kerülne elvi szintű ellentmondásba. Mindezekre tekintettel ilyen esetben álláspontom szerint nem rendelhető el a perújítás.

6.3. Összegzés

Összegezve a többvádoltas ügyek eddigi tapasztalatait, azt láthatjuk, hogy több szempontból is akadnak problémák. A terhelt jogainak érvényre juttatása hol a beismerő, hol a be nem ismerő vádlott vonatkozásában ütközhet nehézségekbe, azonban ezek garanciális jellege folytán elengedhetetlen a biztosításuk. Álláspontom szerint azonban e nehézségek megfelelő jogértelmezés útján¹⁰⁶, illetve néhol talán jogalkotói beavatkozással¹⁰⁷ kiküszöbölhetőek, és nem értek egyet azon megemlített nézetekkel¹⁰⁸, melyek szerint a jogalkotó az előkészítő ülés új konstrukcióját egyértelműen és kizárólag az egyszerűbb megítélésű, egyvádoltas ügyekre alakította ki. Egyetértve ugyanakkor Csontos Laurával¹⁰⁹, illetve ennél tovább menve úgy gondolom, hogy a többi terhelt védőjének nem pusztán lehetősége, hanem kötelessége olyan irányú kérdéseket feltenni a beismerő terheltnek, melyek útján tisztázni lehet, hogy beismerése a többi terhelt cselekményére is vonatkoztatható-e. Ezáltal ugyanis egyfelől lehetőség nyílik a beismerő nyilatkozat elfogadásának megtagadására a bíróság által, másfelől ennek megfelelően alakítható a többi terhelt védekezése, amely az egyikőjük beismerésének rájuk nézve esetlegesen felmerülő negatív hatásainak ellensúlyozására lehet alkalmas.

7. A MÉRTÉKES INDÍTVÁNY ÉS AZ ÍTÉLET KÖZTI KÜLÖNBÖZŐSÉG

A joggyakorlat elemzése, illetve a mértékes indítványok büntetőeljárásra gyakorolt hatásai szempontjából lényeges vizsgálni, hogy a közvádoló indítványa mennyiben ölt testet az ítéletben. Fontos ez azért is, mivel jelentős eltérés esetén befolyásolhatja az intézmény műkö-

¹⁰⁴ Be. 639.§ (1)

¹⁰⁵ Tóth (2022) 136. o.

¹⁰⁶ Polt – Bodony (2021) 394-396. o.

¹⁰⁷ Gellér – Bárányos (2019) 314-315. o.

¹⁰⁸ Balogh (Jogi Fórum webcikk, 2019)

¹⁰⁹ Csontos (2022) 16. o.

désének megítélését. E szempont vizsgálatát két pillér alapján végeztem el, melyek közül az egyiket a saját primer aktakutatásból kinyert adatok képezik, a másikat pedig a Legfőbb Ügyészség által nyilvánosságra hozott statisztikai adatok.

A Balassagyarmaton végzett aktakutatás során 10 törvényszéki elsőfokú, illetve 29 járásbírói eljárás ügyiratait vizsgáltam. Ennek megfelelően a két bírósági szint szerint differenciáltan készítettem a következő kimutatást.

110

A diagrammból könnyedén kiolvasható, hogy a törvényszéki ügyek 70%-ában enyhébb, a mértékes indítványban foglalttól kedvezőbb ítélet született a vádlottakra nézve. Ezzel szemben a járásbírói eljárások esetében ez az arány fordítottan jelentkezik, az ügyek több, mint 66%-ában az indítvánnyal egyező büntetést szabott ki ítéletében a bíróság. Habár viszonylag nagy különbség mutatkozik a két bírósági szint elsőfokú eljárásban hozott ítélezési gyakorlatában a vádhatóság indítványához viszonyított eltérés arányaiban, mégis mindkét esetben jelentősnek tekinthető eltérést figyelhetünk meg az indítvány és az ítélet között. Emellett a törvényszék a vizsgált ügyek esetében átlagosan 7,5 hónappal rövidebb szabadságvesztés büntetést szabott ki, míg ugyan ez az eltérési mérték a járásbírói eljárások vonatkozásában 6,2 hónap. Ebben tehát nem mutatkozik lényeges eltérés a két bírósági szint „szigorában”.

7.1. Ügyészségi statisztikák

Folytatva az elemzést a Legfőbb Ügyészség statisztikai adataival, a következő táblázat relevanciája vitathatatlan.

¹¹⁰ [1]. diagramm A kimutatással érintett ügyek listáját valamennyi kimutatás vonatkozásában lásd: forrásjegyzék

Ügyészségek	Az ügyész a büntetés mértékére vonatkozó indítványt tett		A bíróság az előkészítő ülésen a terhelt		A bíróság az ügyész büntetés mértékére vonatkozó indítványához képest		
	a vádiratban	az előkészítő ülésen	beismerő nyilatkozatát elfogadta	beismerő nyilatkozatát nem fogadta el	egyező joghátrányt szabott ki	a terhelt javára eltért	a terhelt terhére eltért
Főváros	3 122	508	1624	117	680	603	9
Baranya vármegye	693	153	461	11	273	123	1
Bács-Kiskun vármegye	1 001	272	835	123	504	223	5
Békés vármegye	649	28	242	78	149	50	1
Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye	1 083	461	790	64	408	321	6
Csongrád-Csanád vármegye	717	102	475	22	223	246	3
Fejér vármegye	573	100	281	23	169	87	0
Győr-Moson-Sopron vármegye	638	180	489	48	180	241	2
Hajdú-Bihar vármegye	855	291	504	48	250	85	0
Heves vármegye	533	165	292	36	134	183	1
Jász-Nagykun-Szolnok vármegye	614	155	353	52	163	131	10
Komárom-Esztergom vármegye	424	80	352	8	228	90	1
Nógrád vármegye	336	53	164	17	95	51	1
Pest vármegye	1 096	177	658	38	226	295	2
Somogy vármegye	394	163	284	84	122	102	3
Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye	818	198	532	50	299	188	1
Tolna vármegye	448	69	286	10	146	133	0
Vas vármegye	270	35	128	20	63	24	1
Veszprém vármegye	407	59	188	13	97	51	0
Zala vármegye	400	56	208	24	99	97	0
Központi Nyomozó Főügyészség	209	110	143	23	39	50	0
Összesen:	15 280	3415	9289	909	4547	3374	47
Változás az előző évhez képest:	(10,4%)	(-9,4%)	(10,8%)	(-0,1%)	(13,1%)	(8,0%)	(4,4%)
2022. év	13 840	3768	8380	910	4022	3125	45
2021. év	10 787	4592	7016	778	3515	2196	67
2020. év	8 007	4108	6054	682	2941	1621	34
2019. év	3 142	1854	2852	340	1378	680	17

111

A táblázatból kiolvasható, hogy míg a 2019-es évben a mértékes indítványban foglalt joghátránnyal az ügyek 67%-ában egyező joghátrányt szabott ki a bíróság, és csupán 33%-ban tért el a terhelt javára, addig ez az arányszám a 2022-es és 2023-as években már 43%-os eltérést mutat a terhelt javára. A 2019-es évben tett mértékes indítványok 36%-a nem váltotta ki az előkészítő ülésen történő beismerést, míg 2022-ben ez már 52%, 2023-ban pedig 55% volt. A két adathalmazt összevetve párhuzam figyelhető meg a bíróságok által terheltek javára történő eltérés arányának növekedése, illetve a mértékes indítvány által a terheltek beismerésére gyakorolt ösztönző hatás csökkenése között. Amíg tehát egyre nagyobb arányban bizonyulnak szigorúnak az ügyészi indítványok bírói szemmel, addig emellett arányaiban egyre kevesebb terheltet ösztönöz beismerésre a mértékes indítvány.

Magának az eltérésnek az indítvány, illetve a büntetés ítéletbe foglalt mértéke között számos oka lehet, akár a bírói és ügyészi attitűd közti különbségek, akár az eset körülményei mentén, a különböző eljárásjogi pozíciókból fakadó eltérő mérlegelési szempontok.

Ugyanakkor az világosan látszik, hogy egyrészt csökken a mértékes indítványok beismerésre ösztönző hatása, másrészt a bíróságok is egyre gyakrabban térnek el a terheltek javára az indítványozott büntetési mértéktől. Utóbbi, vagyis a 2019-es, illetve 2022 és 2023 közötti aránybéli különbségek okául szolgálhat az a szakirodalmakban többször is felvetett – fentebb említett – szempont, mely szerint az időmúlás, mint enyhítő körülmény fennállása a

¹¹¹ Szathmáry (szerk.): Ügyészségi Statisztikai Tájékoztató 73/1. (92.) számú tábla, 75. o.

terhelt érdekében állhat¹¹², amennyiben a terhelt (vagy védője) úgy látja, hogy az eljáró ügyész az eljárás elhúzódásának elkerülését nem, vagy nem kellő nyomatékkaal értékelte a kedvezményes joghátrány mértékének meghatározásakor. Itt fontos utalni rá, hogy ez egyébként nem is kötelessége az ügyésznek, hiszen pusztán a beismerés tényére, mint enyhítő körülményre kell figyelemmel lennie. Itt ismét utalni kívánok Békés Ádám álláspontjára, mely szerint azonban figyelembe veszi az ügyészség a normál menetű eljárás esetén várható időmúlás általa becsült büntetést enyhítő hatását.¹¹³ Amennyiben ez kötelezettség hiányában is igaz, úgy az eltérés magyarázata az ügyészség, illetve bíróság enyhítő hatásra történő „becslése” közti különbségben keresendő.

7.2. Összegzés

Összegezve a fentieket, egyértelműen az látható, hogy viszonylag sok esetben tér el lefelé a bíróság az indítványozott joghátránytól, amelyre az egyik magyarázat az lehet, hogy az időmúlás előre történő értékelését az ügyészség – kötelezettség hiányában – nem, vagy nem mindig végzi el, a másik válasz pedig az lehet, hogy az ügyészség és bíróság mérlegelése között mutatkozik egyre nagyobb eltérés az enyhítő körülmény nyomatékának vonatkozásában. Vitán felül áll, hogy az ügyészség nem mutathat túlzott engedékenységet, hiszen érvényre kell juttatnia az állam büntetőigényét a büntetési célok elérése érdekében. Azonban mivel a bírói gyakorlat afelé tendál, hogy enyhébb mértékű büntetésekről születnek ítéletek, mint az indítványozottak, így e körülményt is érdemes lehet figyelembe venni. Ennek fényében előremutatónak tartanám, ha az ügyészségnek kötelező módon¹¹⁴ figyelembe kellene vennie az eljárás elhúzódásának elkerülését is biztosítani hivatott terhelti beismerő nyilatkozat „megszerzésére” előterjesztett indítvány kialakítása során az időmúlás előre becsült enyhítő nyomatékát is. Ebből álláspontom szerint egyenesen következhetne, hogy a mértékes indítványok ösztönző hatása megnövekszik és – mivel az egyébként is eltérő bírói gyakorlat fényében nem indokolt a kissé nagyobb kedvezmény biztosításától való tartózkodás –, a büntetési célok érvényre jutása mellett, a terheltek beismerési hajlandósága is ezzel párhuzamosan nő, amely által tovább javulhatna az eljárások időszerűsége.

¹¹² Boda (2022) 18. o.; Antali (2018) 28. o.; Csontos (2022) 17. o.

¹¹³ Békés (2022) 55. o.

¹¹⁴ Akár jogalkotói aktus révén, akár ügyészségi belső szabályozók útján történő beavatkozása által

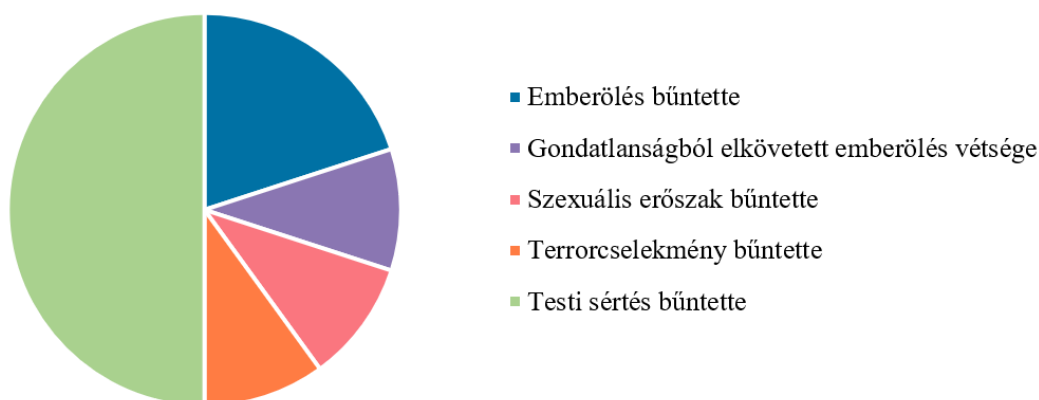
8. AZ AKTAKUTATÁS EREDMÉNYEI, AVAGY MIT MUTAT A GYAKORLAT?

8.1. Az aktakutatással érintett ügyek általános ismertetése

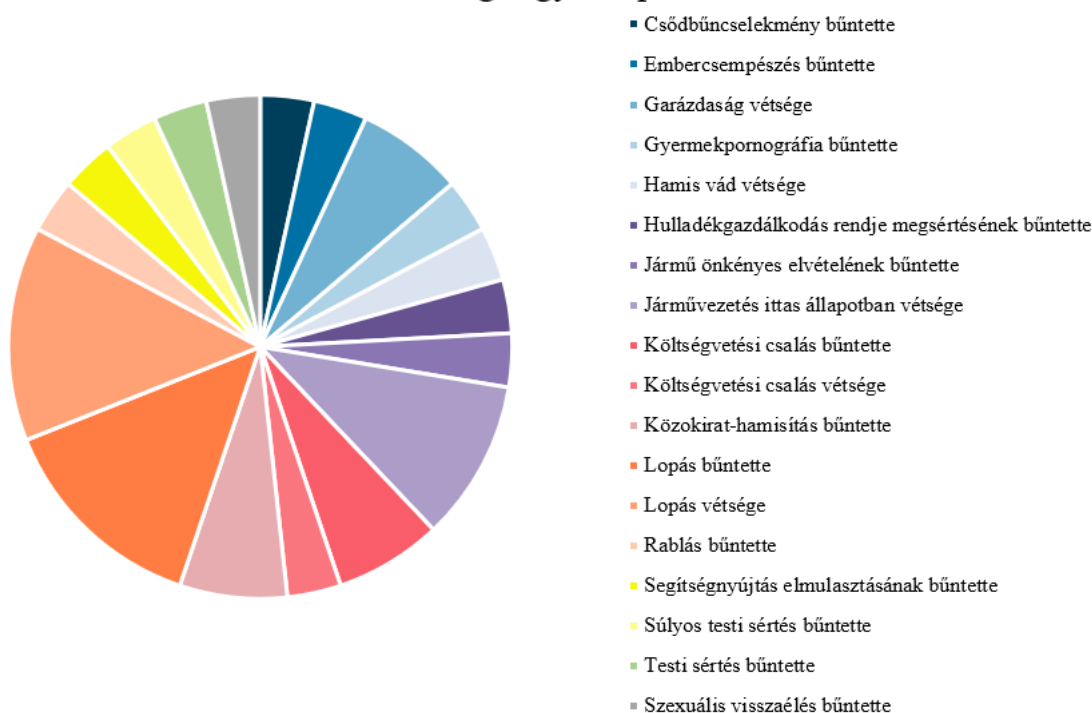
Annak érdekében, hogy teljesebb képet kaphassunk a mértékes indítvány gyakorlati működéséről, illetve az újra gondolt előkészítő ülés büntetőeljárásokra gyakorolt hatásairól, joggyakorlat elemzést végeztem. Az aktakutatási tevékenységet a Balassagyarmati Törvényszéken, illetve a Balassagyarmati Járásbíróságon folytattam le, 10 törvényszéki, valamint 29 járásbírósi eljárás ügyiratait áttekintve. Valamennyi vizsgált ügy megfelel annak a kritériumnak, hogy előkészítő ülésen beismeréssel, valamint tárgyaláshoz való jogról történő lemondással, illetve ezek bíróság általi elfogadásával, elsőfokon jogerősen, marasztaló ítélettel fejeződtek be.

Elsőként az ügyek típusait, valamint a terheltek személyi körülményei közül a büntetett előélet kérdéskörének rövid áttekintését szemléltetem:

Törvényszéki ügyek típusai

Járásbírószági ügyek típusai

115

A diagrammokról kiolvasható, hogy az ügytípusok, a vád tárgyává tett bűncselekmények tekintetében széles palettából sikerült dolgozni. Ez is volt a cél, hiszen a különböző bűncselekmények vonatkozásában is adódhat gyakorlatbéli eltérés, illetve ezáltal reprezentatívabb vizsgálatot lehetett lefolytatni. Érdekességgént említendő, hogy az aktakutatás kezdeményezése során 20 törvényszéki, illetve 20 járásbírószági eljárás ügyiratait kívántam vizsgálni, azonban a Balassagyarmati Törvényszéken a Be. hatálybalépése óta mindösszesen 11 eljárásban emelkedett jogerőre az előkészítő ülésen hozott ítélet.

Emellett, az ügyek általános tulajdonságai között a büntetett előéletű vádlottak számát is áttekintettem, már csak azért is, mert esetükben felmerülhet a mértékes indítványban foglalt kedvezmény meghatározása során a súlyosító körülmény mérlegelése

Törvényszék	
Vádlottak száma:	10
Ebből büntetett előéletű:	5

Járásbírószág	
Vádlottak száma:	36
Ebből büntetett előéletű:	21

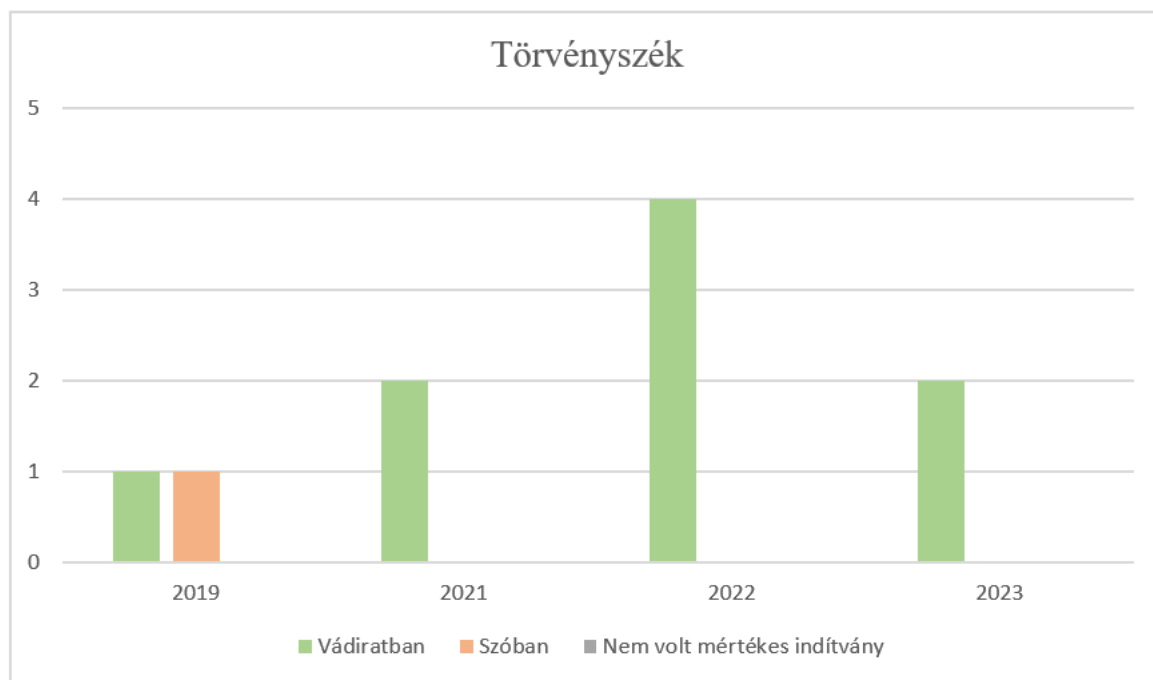
116

¹¹⁵ [2]. diagramm

¹¹⁶ [1]. táblázat

8.2. Mértékes indítvány vádiratban vagy szóban

A következőkben rátérek az aktakutatás érdemi eredményeire, a különböző vizsgálati szempontok mentén. Ezek közül az első szempontot az képezte, hogy a vizsgált ügyek közül hány esetben tett mértékes indítványt a vádló, továbbá, hogy ezek közül hány esetben tette ezt vádiratban, illetőleg szóban az előkészítő ülésen.

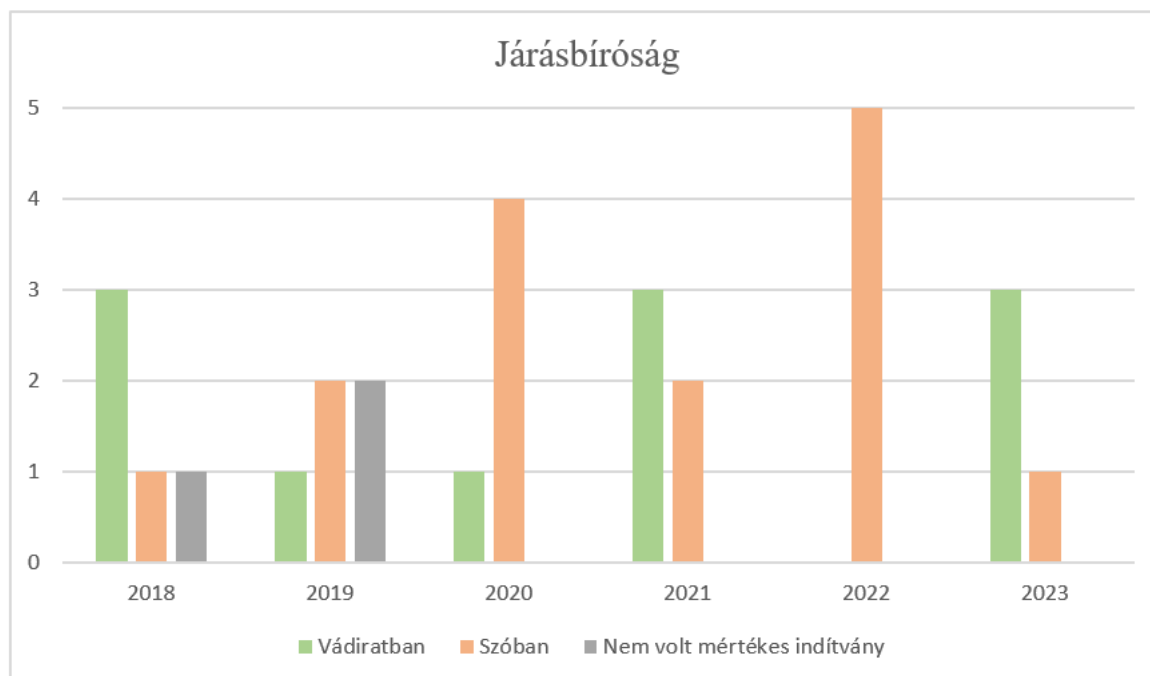

117

Látható, hogy a törvényszéki eljárások vonatkozásában az eljáró ügyész minden esetben alkalmazta a mértékes indítvány lehetőségét, és e tíz esetből mindösszesen egyszer maradt ki a vádiratból, s terjesztette elő azt szóban az előkészítő ülésen.

¹¹⁷ [3]. diagramm

A fentiekkel ellentétben más helyzet volt tapasztalható a járásbírószágon, ahol a mértékes indítványok előterjesztésének megoszlása a következőképpen alakult:

118

Az általam vizsgált eljárások tekintetében az ügyek mértékes indítvány hiányában előkészítő ülésen történő elintézése 2019-ig merült fel, melyet követően az ügyészség minden eljárásban tett a joghátrány mértékére vonatkozó indítványt. Ez valószínűleg annak is köszönhető, hogy az ügyészség belső köreiben 2020-ra már „elvárt” volt a mértékes indítvány előterjesztése. Itt említeném azt a minőségi szempont alapján tett megállapításomat is, melyet aktakutatás során az ügyiratok teljessége vizsgálatának lehetősége biztosított. A nyomozati iratokat, illetve az ügyiratok összességét összevetve, az előterjesztett mértékes indítványokkal, álláspontom, saját meglátásom szerint kellő nyomatékkel értékelte a súlyosító és enyhítő körülményeket is, melyek lényeges hatást gyakoroltak a vádhatósági indítványban foglalt kedvezményes joghátrány mértékének meghatározására.

Ugyanakkor az könnyedén észrevehető, hogy amíg az ügyész az ügyek alig 43%-ban élt az indítvány vádiratba foglalásának¹¹⁹ lehetőségével, addig az esetek több, mint 57%-ában

¹¹⁸ [4]. diagramm

¹¹⁹ Be. 422.§ (3)

szóban terjesztette elő a mértékes indítványt az előkészítő ülésen¹²⁰. A szóban előterjesztett indítvány hirtelen éri a terhelteket, akiknek ebben az esetben meglehetősen rövid idejük van a beismerés mérlegelésére. Az előkészítő ülés menetéből adódóan ugyanis, amennyiben az ügyész előterjesztette indítványát, a következő lépés a vádlott erre történő „nyilatkoztatása” (értelemszerűen ekkor az indítvány fényében). A következetes, átgondolt mérlegelésre tehát ezen esetekben csekély lehetőség és esély mutatkozik, ti. különösképp akkor, ha az eljárásban nem vesz részt jogi szaktudásával a laikus terhelt érdekében közreműködő védő.¹²¹ Mind-ezeknek megfelelően, a(z) (Legfőbb) Ügyészség újkeletű, kiváltképp előremutató belső szabályzatai, szabályozói már kifejezetten előírják, hogy a kedvezményes joghátrány kiszabására irányuló mértékes indítvány már a vádiratban benne foglaltasson.

¹²⁰ Be. 502.§ (1)

¹²¹ Bencze (2018) 13. o.; Gellér – Bárányos (2019) 307. o.

8.3. A beismerés jegyzőkönyvezésének követelménye

Kiváltképp lényeges, és garanciális vonatkozásából adódóan is jelentős szempontot képezett a vizsgálat során a jegyzőkönyvek rövidített, avagy rendes volta, valamint, hogy ebből – a fentebb ismertetett kúriai döntésre¹²² is figyelemmel – kitűnik-e a terhelt beismerése, ennek körülményei, illetve, hogy a bíróság miként vizsgálta annak elfogadhatóságát. Ennek nyomán az alábbi kimutatást készítettem.

Törvényszéki ügyek:

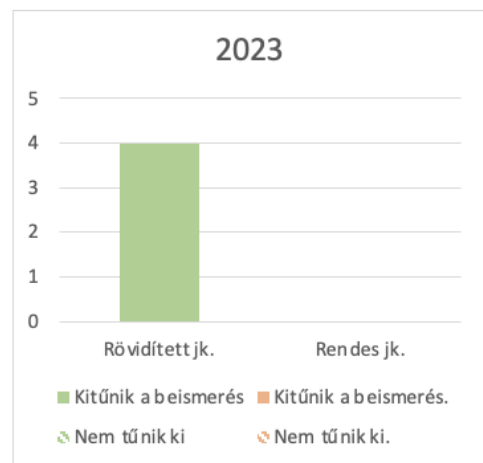
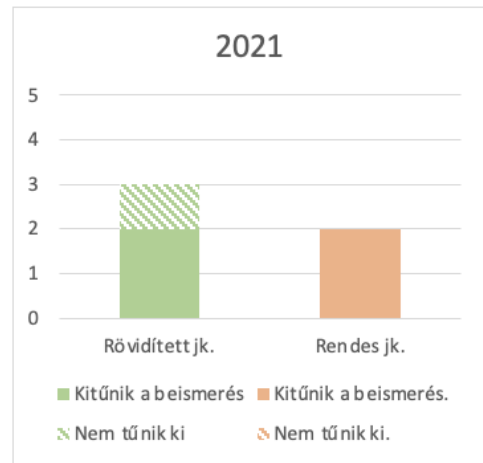

123

¹²² BH 2022.5.120

¹²³ [5]. diagramm

Járásbíróági ügyek:

124

A kimutatásból az első szembetűnő információ az lehet, hogy a Törvényszéken ritkábban alkalmazták a Be. 445.§ (8) bekezdése által megteremtett rövidített jegyzőkönyv lehetőségét, mint a járásbírószágon. A rövidített jegyzőkönyvvvel ellátott ügyek nehezebben kutathatók.

¹²⁴ [6]. diagramm

tók, ugyanakkor ezt ellensúlyozta, hogy teljes ügyiratok kerültek vizsgálat alá. A rövidített jegyzőkönyv alkalmazása vetett már fel problémát az előkészítő üléssel kapcsolatosan, ami fentebb bővebben ismertetésre került. Ennek kapcsán vizsgáltam azt is, hogy a jegyzőkönyvekből kitűnik-e, azokban fellelhető-e a vádlott beismerő nyilatkozata annak egyéniesített formájában, továbbá esetleg az, hogy az eljáró bíró miként ellenőrizte a Be. 504.§ (2) bekezdésében foglalt konjunktív feltételeket. A grafikoncsoportból is jól látható, hogy nem pusztán a rövidített jegyzőkönyvek tekintetében fedezhető fel ennek hiánya, hanem a rendes, „teljes” jegyzőkönyvekkel ellátott eljárások között is találhatunk olyat, amelyben a bíróság elmulasztotta a beismerés egyéniesített jegyzőkönyvbe foglalását, illetve ahol a jegyzőkönyvből nem tűnik ki, hogy az eljáró bíró ellenőrizte volna a beismerés elfogadhatóságának feltételeit.

A beismerésnek, illetve körülményeinek kellő pontossággal történő rögzítése garanciális jelentőséggel bír, annak visszaellenőrizhetőnek kell lennie. E mozzanatok, illetve eljárási cselekmények jegyzőkönyvbe foglalásának elmaradása a 2023-as évet megelőzően gyakoribb volt, amelyet követően a javuló tendenciára magyarázatként szolgálhat egy kúriai döntés.¹²⁵ E körben jegyzem meg azt, hogy álláspontom szerint nem pusztán arra van szükség, hogy a beismerés kerüljön kellően egyéniesített módon jegyzőkönyvbe foglalásra, hanem annak is kardinális jelentősége van, hogy az eljáró bíró miként jut el a beismerés elfogadásáig. Hiszen, ezáltal lenne valóban nyomon követhető, lennének kellőképp visszaellenőrizhetőek a beismerés elfogadhatóságának törvényi feltételei. A beismerés egyéniesített jegyzőkönyvbe foglalásából ugyanis nem következik, hogy e nyilatkozatot milyen kontextusban teszi a terhelt. E kontextus kereteit pedig szükségszerűen a bírói kérdés, kihallgatás adja. Így tehát véleményem szerint – annak garanciális jelentőségére tekintettel – a jegyzőkönyvnek (ideértve a rövidítettet is) minden esetben tartalmaznia kellene az eljáró bíró kérdéseit is annak érdekében, hogy a beismerő nyilatkozat elfogadhatósága kellő mértékben ellenőrizhető legyen a jövőben.

8.4. Védelem

Az ügyiratok kutatása során alkalmazott szempontok közül az utolsó nagy jelentőséggel bíró a védelem kérdésköréhez kapcsolódik. Abból kiindulva ugyanis, hogy az előkészítő ülésen a mértékes indítvány hatására a terhelt egy oktrojált döntési kényszerhelyzetbe kerül, amelyben saját büntetőjogi sorsáról hozhat irreverzibilis döntést, kiváltképp lényeges, hogy ezt védő közreműködésével teszi-e. Ennek megfelelően a következő két kimutatást készítettem el. Az első rövid áttekintése annak, hogy mely eljárásokban állt fenn kötelező védelmet megalapozó körülmény, míg a második kimutatásnál ezen eseteket párhuzamba állítottam a

¹²⁵ BH 2022.5.120

mértékes indítvány szóbeli előterjesztésével. Utóbbi azért is lényeges, mert ebben az esetben a terhelt akut módon kerül döntési helyzetbe, melynek következtében nincs lehetősége az indítványban foglaltak valódi mérlegelésére, de még arra sem, hogy megfontolja egy szakszerű jogi segítséget jelentő, ügyében közreműködő védő igénybevételét.

126

A törvényszéki eljárások esetében értelemszerűen nem meglepő, hogy valamennyi esetben védővel jártak el, hiszen leggyakrabban a törvényszéki hatáskört megalapozó körülmények mellett fennáll valamely, kötelező védelmet megalapozó körülmény is. Ellenben a járásbírószági ügyeket tekintve, az eljárások több, mint felében nem volt kötelező a védelem, és pedig ahol nem állt fenn ezt megalapozó körülmény, ott a terheltek mindössze 20%-a járt el védővel. Itt fontos ismét felhívni arra a figyelmet, hogy a terheltek többségében hátrányos szociális és egzisztenciális helyzetűek, így teljesítőképességüket meghaladó anyagi vonzatú lenne számukra egy meghatalmazott védő díja (habár védő kirendelését bármikor kérhetik). Emellett, sajnos a terheltek jelentős része a kirendelt védő intézményében sem a segítséget látja, valószínűsíthetően azért, mert erről nem rendelkezik elegendő információval. Tovább

¹²⁶ [7]. diagramm

árnyalja a képet a következő kimutatás (mely – a kötelező védelem hiányában bír relevanciával, így a fentebb ismertetett adatok fényében csak a járásbíróági ügyekről készült).

Járásbíróság

Szóban előterjesztett mértékes indítványok összesen:	15
Ezen ügyek közül védővel jártak el:	8
Ezen ügyek közül védő nélkül jártak el:	7

127

Szembetűnő, hogy azokban az esetekben, ahol az eljáró ügyész csak az előkészítő ülésen terjesztette elő a joghátrány mértékére tett indítványát, az esetek majdnem felében nem vett részt védő. Ennek előfordulása felveti a védelem hiánya fényében azt a kérdést, hogy a terheltek vajon következetes döntést tudtak-e hozni a beismerés tekintetében mindössze néhány perc leforgása alatt. Felmerülhet ugyanis, hogy ebben az akut oktrojált döntési kényszerhelyzetben a laikus terhelt tudata mindösszesen annyit realizál, hogy az indítvány a beismerés esetére, erre tekintettel kedvezményben részesíti őt. Ugyanakkor azt már nem feltétlenül tudja megítélni, hogy egyfelől ez valódi kedvezményt rejt-e magában, másfelől pedig, hogy egyáltalán az eljárás ügyiratai és körülményei alapján érdemes-e lemondania a tárgyalásról, a bizonyítási eljárásról, amelynek alakulásától függően reá nézve akár kedvezőbb, határozat felmentő ítélet is születhet. Egyetértést kiváltó érvek szólnak amellet, hogy a terhelt mindezekről függetlenül saját mérlegelése révén jut el a beismerésig, saját lelkiismeretére és döntésére van bízva, hogy lemond-e a tárgyaláshoz való jogáról.

Álláspontom szerint azonban ezt nem ezek mentén kell megítélni. Az előkészítő ülés újra gondolt konstrukciójával, illetve a mértékes indítvány lehetőségével a kor elvárásainak megfelelően, pragmatikus szempontból¹²⁸ teljes mértékben egyetértek, sőt előre mutatónak tartom ezen intézményeket. Ugyanakkor, ha elfogadjuk az efféle processzuális megoldásokat, a bizonyítás mellőzésével történő büntetőjogi felelősséget megállapító ítélethozatalt, abban az esetben szükségesnek gondolom, hogy maga az eljárás nem pusztán tisztességes, de igazságosságra törekvő is legyen, valamint, hogy a terhelti jogok mindinkább érvényre jussanak. Egy pillanatig sem vitatom el a mértékes indítvány rendkívül (és talán ilyen mértékben nem is remélt) pozitív hatásait a büntetőeljárásokra nézve, akár a terhelt szemszögéből közelítve a

¹²⁷ [2]. táblázat

¹²⁸ Tóth (2022) 133. o.

kedvezményes és garantált, valamint előre megismerhető joghátrány, akár az ügyészség által precízen alkalmazásra kerülő és az eljárások időszerűségét javító vonatkozásában. Emellett azonban összegezve az eddigieket úgy látom, hogy a terhelt eljárásjogi pozíciója az előkészítő ülés és a mértékes indítvány tükrében további erősítésre szorulni látszik. Közvetve ez következik azokból a (fentebb már hivatkozott) neves büntetőjogászok által szakirodalom formájába öntött álláspontokból, melyek rendre azt hangsúlyozzák, hogy a védői szerep felértékelődik az eljárás ezen szakaszában, a mérlegelést a terheltnek védőjével együtt kell elvégeznie.

9. REMÉLT JÖVŐ A LEHETSÉGES TOVÁBBI GARANCIÁK FÉNYÉBEN

A mértékes indítvány, az előkészítő ülés, illetve ezek jelenlegi szabályozásának és büntetőeljárásokra gyakorolt hatásainak vizsgálata során arra a következtetésre jutottam, hogy a jogintézmények elérték jogpolitikai céljukat, sőt azt néhol jelentősen túl is teljesítették. Ugyanakkor észlelhető problémákba botlottam, melyek egy része mostanra rendezett, egy másik pedig megoldásra vár. Éppen ezért, e problémák kiküszöbölésére és ezáltal az eljárási garanciák és lehetőségek közül bizonyos meglévők erősítésére, valamint továbbiak bevezetésére szükség mutatkozik. Ennek fényében, a pragmatikumokat szem előtt tartva, ám a tisztességes eljárás szemüvegén át szemlélve és a terhelti jogok érvényesítése mentén haladva dolgoztam ki a következő komplex javaslatot. Öt olyan problémát leltem fel, melyek közül néhány gyermekbetegségnek mondható, a többi pedig álláspontom szerint koncepcionális mulasztásnak tekinthető.

9.1. A terhelt jogorvoslati jogának megteremtése a Be. 565.§ (2) bekezdésébe ütköző ítélettel szemben

Az első javaslat a Kúria egyik döntéséhez¹²⁹ kapcsolódik. Ennek vizsgálata során ismertettem, hogy a kúria állásfoglalása egyértelmű: a hátrányosabb jogkövetkezmény tilalmába ütköző ítélet csak törvényességi jogorvoslat keretében orvosolható. Utaltam rá, hogy ezáltal azonban a terhelt nem bír ráhatással a sorsát jelentősen érintő törvénytelen döntés orvoslására. A hátrányosabb jogkövetkezmény tilalmának¹³⁰ jogi természete alapján ez álláspontom szerint (is) eljárásjogi szabálysértésnek minősül. Annak érdekében, hogy a terhelt számára biztosított legyen az efféle jogalkalmazói hiba orvoslása, szorgalmazom a felülvizsgálati lehetőségek eljárási szabálysértés miatti esetkörének¹³¹ bővítését azzal, hogy a Be. 565.§ (2) be-

¹²⁹ BH 2020.12.353

¹³⁰ Be. 565.§ (2)

¹³¹ Be. 649.§ (2)

kezdésébe ütköző ítélettel szemben a terheltnek és védőjének lehetősége nyíljon a törvénysértő ítélettel szemben jogorvoslatot (felülvizsgálatot) kezdeményezni.

9.2. A kötelezően alkalmazandó joghátrányok biztosítása a vád, illetve az indítvány törvényességének vizsgálata körében

A második lényeges probléma szintén egy felsőbírósági döntéshez, pontosabban a Kúria egy BK véleményének¹³² ratiojához kapcsolódik. Álláspontom szerint amennyiben a „*törvény szerint kivételt nem tűrően kötelező büntetési nem kiszabásának elmulasztása*” az ügyészi indítvány hiányos voltának következménye, érthető ugyan, hogy felülvizsgálati eljárásban orvosolhatóvá szükséges tenni, azonban ezzel egyszersmind sérülnek a terhelt jogai annyiban, amennyiben sérül a hátrányosabb jogkövetkezmény abszolút tilalma. A terhelt ugyanis az indítvány fényében, arra tekintettel teszi meg beismerő nyilatkozatát, így az ügyészi mulasztás okán a terheltre nézve hátrányosabb jogkövetkezmény kiszabását visszásnak gondolom, már csupán jogbiztonsági és ezen belül kiszámíthatósági aspektusból szemlélve is. Ezt elkerülendő célszerűnek tartanám, ha erre preventív megközelítésben születne megoldás. Az egyedüli előzetes, preventív biztosítékot annak törvényi szabályozása jelenthetné, hogy az ügyészi vád törvényességének vizsgálata körében a bíróságnak azt is szükséges legyen figyelembe vennie, hogy az ügyész elmulasztotta-e a törvény által kötelezően előírt büntetés¹³³ indítványozását. Amennyiben e vonatkozásban vádhatósági mulasztás mutatkozik, úgy a bíróság a vádirat (szóban előterjesztett indítvány esetén az indítvány) kiegészítésére hívna fel az ügyészt.

Azonban itt különösen szükség mutatkozik a törvényi előírásra, hiszen abban az esetben a terhelt is számolhat egy efféle esetleges hiányossággal, így nem sérülne a hátrányosabb jogkövetkezmény tilalmához kapcsolódó joga. Következik ez abból is, hogy időrendben ezt az indítvány előterjesztése, illetve a terhelt ezután tehető nyilatkozata közé ékelve lenne szükséges szabályozni. Mindez ugyan felvethetné a bírói pártatlanság kérdéskörét, azonban tekintve, hogy kivételt nem tűrően alkalmazandó törvényi rendelkezés érvényre juttatásáról van szó, így nem sérül a pártatlanság pusztán azért, mert processzuális megoldás születik az anyagi jog érvényre juttatására, amely emellett a terhelt érdekeit is szolgálja, amennyiben ezen esetleges tényezővel előre kalkulálhat, s csak a kiegészített indítvány fényében áll módjában beismerő nyilatkozatot tenni.

¹³² 2/2021. (V. 13.) BKv.

¹³³ Btk. 50.§ (2); 52.§ (3)-(5); 55.§ (2); 61.§

9.3. A jegyzőkönyv kötelező elemeinek bővítése az előkészítő ülés vonatkozásában

A harmadik, eddigieknél talán kevésbé súlyos probléma a beismerés körülményeinek visszaellenőrizhetőségében keresendő. A Kúria ugyan elvi élel rögzítette, hogy a terhelt előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozatát és tárgyalásról lemondását kellően egyéniesítve a (rövidített) jegyzőkönyvben is rögzíteni kell¹³⁴, ugyanakkor véleményem szerint ez önmagában nem elegendő. Ahhoz ugyanis, hogy a beismerés elfogadhatósága érdemben vizsgálható legyen, szükség mutatkozik a kontextus ismeretére is. A kontextust – ahogyan arra fentebb is utaltam – ebben az eljárásjogi mozzanatban szükségszerűen a bíróság kérdései határozzák meg. Ennek mentén haladva jutottam el a lehetséges megoldáshoz, amelyet a bírói kérdések – szintűgy egyéniesített – jegyzőkönyvbe foglalásában látom.

9.4. Kedvezményes joghátrány-számítás

A következő, álláspontom szerint indokolt változtatás inkább egy tovább gondolt, a büntetőeljárások időszerűségének további javítását célzó ötlet, mintsem egy konkrét probléma megoldása. A mértékes indítványok ösztönző hatásfokának vizsgálata során visszaeső tendencia tapasztalható. E tendencia nem az ügyészség tevékenységéből eredeztethető, hanem a jogi és eljárási tényezőkből. Ahogyan azt többen felvetették, a terheltnek sokszor érdekében állhat a tárgyalás tartása, hiszen az eljárás során bármikor beismerhet azzal, hogy ekkor már az időmúlásra is hivatkozhat.¹³⁵ Az ügyészség által a kedvezményes joghátrány meghatározása során figyelembe veendő szempontok között pusztán a beismerés ténye, illetve annak BKv. 56 szerinti nyomatéka jöhet számításba¹³⁶. A bíróságok az esetek jelentős arányában térnek el lefelé a vádhatóság által indítványozott büntetési mértéktől az ítéleteikben.¹³⁷ Mindezek fényében a büntetőeljárások időszerűségének további javítását akként gondolom elképzelhetőnek, ha az ügyészség nem pusztán a beismerés tényét értékelné, hanem ezt a büntetési célokra és egyéb törvényi előírásokra is figyelemmel összeszámítaná az eljárás elhúzódása elkerülésének megfelelően az időmúlás enyhítő hatásával a kedvezményes joghátrány mértékének meghatározása során.

9.5. „Korlátozottan kötelező védelem”

Végezetül, de nem utolsó sorban az ötödik, általam legjelentősebbnek és legszükségesebbnek vélt javaslat kerül ismertetésre. A kutatás megkezdésének egyik indoka volt, hogy

¹³⁴ BH 2022.5.120

¹³⁵ Boda (2022) 18. o.; Antali (2018) 28. o.; Csontos (2022) 17. o.

¹³⁶ 1/2018. (VI. 30.) LÜ h. körlevél

¹³⁷ [1]. diagramm; Ügyészségi Statisztikai Tájékoztató (2024) 75. o.

első ránézésre aggályosnak hatott számomra az a szituáció, melyben a terhelt szakszerű jogi közreműködést biztosító védő nélkül, már az előkészítő ülésen döntést hozhat büntetőjogi sorsáról, amely irreverzibilis következményekkel jár(hat) rá nézve. A téma elméleti hátterének kutatása során jelentős mennyiségű szakirodalommal találkoztam, melyek a védő szakszerű közreműködésének szükségességét hangsúlyozzák.¹³⁸ Emellett a gyakorlati oldal, az aktakutatók eredménye pedig arra vezetett, hogy számos esetben áll elő olyan helyzet, amikor nem pusztán a védő hiánya, hanem a mértékes indítvány „utolsó pillanatban” az előkészítő ülésen történő előterjesztése okán kerül a terhelt visszas helyzetbe.¹³⁹ Értelemszerűen nehezen elképzelhető ugyanis, hogy a terheltek – többségében laikusok lévén – következetes és valódi mérlegelésen alapuló döntést tudnak hozni saját büntetőjogi sorsukról az oktrojált döntési kényszerhelyzetben, különösképp akkor, ha ez akut és az előkészítő ülésen történő előterjesztést követően csupán néhány perc áll rendelkezésükre. Ismeretes ugyanakkor más olyan eljárásjogi intézmény is, ahol adott esetben védő közreműködése nélkül, a terhelt döntésére van bízva, hogy „elfogad-e” egy konkrét büntetést, illetve annak mértékét. Ez a büntetővégzés, melyben azonban végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására nincs mód.¹⁴⁰ A kitekintésnél említésre került olasz és francia modell is hasonló szemléletet követ, amikor is végrehajtandó szabadságvesztés indítványozását vagy nem engedi meg az efféle eljárásokban¹⁴¹, vagy ha igen, úgy kötelező védelmet ír elő.¹⁴²

A mértékes indítvány pragmatikus előnyeit nem lehet figyelmen kívül hagyni, ahogyan azt sem, hogy épp a pragmatizmus jegyében célszerűtlen lenne a védelem kötelezővé tétele minden egyes mértékes indítvánnyal érintett ügyben. Ugyanakkor mégis egyensúlyt kell találni az e helyzetben sérülékeny terhelti jogok, visszas processzuális helyzet, illetve az eljárások időszerezőségét javító pragmatikus szempontok és a túlzó garanciák között. Álláspontom szerint legalább a legsúlyosabb szankció, a végrehajtandó szabadságvesztés vonatkozásában nem engedhetünk tisztán a pragmatizmusnak. Éppen ezért egyfelől szükséges lenne, hogy a mértékes indítvány a vádiratban foglaltasson benne, ahogyan erre az Ügyészség legújabb gyakorlata – belső szabályozók útján – előre mutatóan tendálni látszik. Másfelől a védelem jogának és főként a tisztességes eljárás lehető legteljesebb érvényre juttatásának érdekében egyfajta „korlátozottan kötelező védelem” vagy „korlátozottan kötelező védelmi esetkör” bevezetését tartom célravezetőnek. Ennek alapján kötelező lenne védő részvétele az eljárásban – pontosab-

¹³⁸ Bencze (2018) 13. o.; Gellér – Bárányos (2019) 307. o.; Balogh (Jogi Fórum, 2019); Bánáti – Kadlót (2021) 380-381. o.; Ficsór (2020) 57. o.; Bérces (2023) 183. o.; Bartkó (2019) 17. o.; Szomora (2021/a) 407. o.

¹³⁹ Lásd: [7]. diagramm és [2]. táblázat

¹⁴⁰ Be. 740.§ (2) a)

¹⁴¹ Farkas (2016) 126-128. o.

¹⁴² Gácsi (2022) 277.o.

ban az előkészítő ülésen – azokban az esetekben, amikor a mértékes indítvány végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására vonatkozik. Ezáltal biztosított lenne ugyanis, hogy a terhelt „teljes fegyverzettel” álljon az oktrojált döntési kényszerhelyzetben, és így a szakszerű védői közreműködés nyomán következetes, valódi döntést tudjon hozni büntetőjogi sorsáról, mérlegelve a védője által ismertetett körülményeket, jogi környezetet és lehetőségeket azon esetekben, amikor személyi szabadsága a közvetlen tét.

10. KONKLÚZIÓ

Az előkészítő ülés új konstrukciója, valamint a mértékes indítvány lehetőségének megteremtése jelentős hatást gyakorol a hazai büntetőeljárásokra. Habár a jogalkotói szándék egyértelműen az eljárások időszerűségének javítása volt, emellett a terhelt is kedvezményekhez jutott az új együttműködési rendszerben, mely a vártnál is fényesebb eredményeket hozott. Egyúttal azonban a terheltek helyzetére nézve a kedvezmények mellett aggályokat, visszasságokat is hoztak a változások. A mértékes indítvány által a vádlottak ugyanis egy oktrojált döntési kényszerhelyzetbe kerülnek, melyben a hatályos szabályokat tekintve – a kötelező védelem esetköreit leszámítva – védő szakszerű közreműködése nélkül kell döntést hozniuk saját büntetőjogi sorsuk vonatkozásában, amely irreverzibilis következményekkel járhat. A gyakorlatban több probléma is felmerült¹⁴³, melyek többsége a szabályozási konstrukció gyermekbetegetségének tudható be, de akad olyan is, amely koncepcionális problémát tükröz. Az ügyészség meglehetősen precíz módon alkalmazza az újonnan közvádlói arzenálba került eszközt, amelyre a joggyakorlat és a statisztikai adatok is egyértelműen rámutatnak.¹⁴⁴ Az eljárási (processzuális) igazság felé hajló szabályozási környezetben ugyanakkor a pragmatikus szempontok érvényre juttatása során garanciális jelentőségű szabályok és elvek kerülhetnek veszélybe, melyekre a jogalkotónak és a joggyakorlatnak is reagálnia kell. Az eljárások időszerűségének javulása megkérdőjelezhetetlen és egyértelműen jelentős eredménye a mértékes indítvány életre hívásának, amely mellett a problémák talán eltörpülni látszanak. Ugyanakkor az eljárási garanciák érvényesülésének követelménye semmilyen körülmények között nem hagyható figyelmen kívül, nem rendelhető alá teljes egészében a pragmatizmusnak. Ennek megfelelően, a büntetőeljárásokra gyakorolt pozitív hatások üdvözlése mellett a felmerült anomáliák orvoslásra szorulnak, melyek közül a jelentősebbnek vélt problémákra vonatkoztatva került kialakításra az öt különböző elemet magában foglaló de lege ferenda javaslat. E

¹⁴³ 2/2021 BKv.; BH 2020.12.353; ÍH 2022.47; BH 2022.5.120; BH 2022.8.199; 26/2021 AB határozat

¹⁴⁴ Ügyészségi Statisztikai Tájékoztató (2024)

javaslat olyan kardinális kérdéseket érint, mint a hatékony jogorvoslathoz való jog, a védelem joga, az eljárások időszerűsége, a tisztességes eljárás alapvetése, illetve egyéb terhelti jogi és eljárási garanciális szabályok. A jogalkotói, illetve jogalkalmazói-jogfejlesztői beavatkozások által az eljárások időszerűségének esetleges további javítása mellett, részben (álláspontom szerint többnyire) kiküszöbölhetővé válnának a felmerült aggályok, fennálló anomáliák, amely a pragmatikus szempontok szem előtt tartása mellett a terhelti jogok és eljárási garanciák erősítése, biztosítása és továbbiak bevezetése útján válhatna elérhetővé.

11. FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

Aktakutatással érintett ügyek listája:

Járásbíróági ügyek:

B.44/2018
B.144/2018
B.164/2018
B.172/2018
B.185/2018
B.103/2019
B.106/2019
B.126/2019
B.155/2019
B.174/2019
B.71/2020
B.132/2020
B.180/2020
B.182/2020
B.3/2021
B.5/2021
B.70/2021
B.85/2021
B.3/2022
B.11/2022
B.17/2022
B.73/2022
B.100/2022
B.6/2023
B.16/2023
B.54/2023
B.99/2023
Fk.84/2020
Fk.39/2021

Törvényszéki ügyek:

B.53/2019
B.118/2019
B.56/2021
B.78/2021
B.77/2022
B.125/2022
B.126/2022
B.169/2022
B.93/2023
B.157/2023

Törvények:

1998. évi XIX. törvény

2012. évi C. törvény

2012. évi C. törvény Indokolása

2017. évi XC. törvény

2017. évi XC. törvény Indokolása

2020. évi XLIII. törvény

2020. évi XLIII. törvény Indokolása

Bírói döntések, vélemények:

56. BKv.
2/2021 (V. 13.) BKv.
BH 2020.12.353
ÍH 2022.47
BH 2022.5.120
BH 2022.8.199
26/2021 (VIII. 11.) AB határozat

Magyar nyelvű szakirodalom:

Antali Dániel Gábor: Az ésszerű időn belüli tárgyaláshoz való jog és az új büntetőeljárási törvény külön eljárásai (Eljárásjogi Szemle 2018/3.)

Bánáti János – Kadlót Erzsébet: Az ügyészség funkcióváltásának modern kori „befejezetlen szimfóniája” (Magyar Jog, 2021/6.)

Bárándy Gergely – Dávid Ferenc: Mint a mesebeli okos lány: gondolatok a bűnösség beismeréséről szóló egyezségről (Büntetőjogi Szemle, 2019/2)

Bartkó Róbert: A beismerő vallomás, mint konszenzuális eljárási elem az új büntető eljárásjogi környezetben (Advocat, 2019/2.)

Belovics Ervin: Mértékes indítvány, egyezés In: Prof. Dr. Domokos Andrea (szerk.): Gazdasági bűnözés 2021 konferencia előadásainak szerkesztett változata (Patrocinium, 2022, Budapest)

Bencze Mátyás: A kor színvonalán? – Az új büntetőeljárási kódex válasza a jelen kihívásaira (Pro Futuro, 2018/3.)

Békés Ádám: A mértékes indítvány és az egyezés gyakorlati tapasztalatai. In.: Czine Ágnes (szerk.): Király Tibor Emlékkötet (ORAC, Budapest, 2022)

Békés Ádám: Az egyezés (valóban) új lehetőségei a magyar büntetőeljárásban. In.: Molnár Gábor Miklós és Koltay András (szerk.): Bonus Iudex: Ünnepi kötet Varga Zoltán 70 (Pázmány Press, Budapest, 2018)

Bérces Viktor: A terhelt vallomásának értékelése és a beismerő vallomás jelentősége különös tekintettel a hazai joggyakorlatra (Kúriai Döntések (BH) Fórum rovata, 2023/1.)

Boda Zoltán: A büntetőeljárások gyorsításának igénye egyes alapvető jogintézmények árnyékában (Büntetőjogi Szemle, 2022/1.)

Busch Balázs – Vass Péter: Az új Büntetőeljárási törvény első novellája: a bírósági eljárást érintő változások II. (Fontes Iuris 2021/2)

Czine Ágnes 62. tétel In.: Czine Ágnes (szerk.): Jogi szakvizsga könyvek – Büntető eljárásjog – 3. átdolgozott kiadás (Patrocinium, 2022, Budapest)

Csontos Laura: Egyezség és előkészítő ülés a módosító novella tükrében. In.: Kriminológiai Közlemények 82. (Magyar Kriminológiai Társaság, 2022, Budapest)

Elek Balázs: Költség és időtartalékok a büntetőeljárásban (Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2.)

Fantoly Zsanett: A büntetőeljárást gyorsító, de alkotmányos garanciákkal fedett jogintézmények gyakorlati alkalmazhatóságáról (Acta Juridica Et Politica, 2012, Szeged)

Fantoly Zsanett: A bizonyítási szabályok egyszerűsödése az új büntetőeljárási törvényben (Jogtudományi Közlöny, 2021/7-8.)

Farkas Ákos – Róth Erika: A büntetőeljárás – Negyedik, átdolgozott kiadás (Wolters Kluwer, 2018, Budapest)

Farkas Krisztina: Az eljárás gyorsításának lehetőségei a német, a svájci és az olasz büntető igazságszolgáltatásban (PhD értekezés), (Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2016)

Ficsór Gabriella: Az új büntetőeljárási kódex alkalmazásának néhány kezdeti nehézsége. In.: Czine Ágnes – Lukács Krisztina (szerk.): Időszerű kérdések a büntetőeljárásban (Budapest, 2020, KRE ÁJK) Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum XXXI.)

Gácsi Anett Erzsébet: A terhelti együttműködés rendszere az új büntetőeljárási törvényben. In.: Ünnepi kötet Dr. Nagy Ferenc 70. születésnapjára (Acta Juridica Et Politica, 2018, Szeged)

Gellér Balázs – Bárányos Bernadett: Az új Be. kapcsán a joggyakorlatban jelentkező egyes problémák az előkészítő ülés, a szakértő és a zár alá vétel szabályozásán keresztül (Miskolci Jogi Szemle, 2019/2. különszám)

Hack Péter – Horváth Georgina: A büntetőeljárásról szóló új törvényről (Jogtudományi Közlöny, 2018/6.)

Herke Csongor: Nehézségek az új büntetőeljárási törvény alkalmazása során (Miskolci Jogi Szemle, 2019., 2. Különszám, 2/1.)

Horgos Livia: Gondolattöredékek az előkészítő ülésről a vád és a bizonyítás viszonylatában (Belügyi Szemle, 2022/3. különszám)

Horváth Georgina: A beismerő vallomás múltja és jelene In: Fazekas Marianna (szerk.): Jogi Tanulmányok 2018 (ELTE ÁJK, Budapest, 2018)

Ignácz György: A mértékes indítványok hatékonysága a törvényszéki kábítószeres ügyekben In.: Fazekas Marianna (szerk.): Jogtudományi előadások az ELTE ÁJK Doktori Iskolájának konferenciáján (ELTE ÁJK, Budapest, 2021)

Király Tibor: Büntetőeljárási jog (Osiris Kiadó, 2003, Budapest)

Németh János: Az előkészítő ülés funkcióinak és céljának megvalósulása a Be. hatálybalépése óta eltelt években (Büntetőjogi Szemle 2022/2.)

Pápai-Tarr Ágnes: A büntetőjogi megegyezés tárgya: a büntetéskiszabás (Jogtudományi Köz-
löny, 2020/1.)

Pápai-Tarr Ágnes: Büntetéskiszabási metamorfózis, avagy egyezés a büntetőperben (Jog-
Állam-Politika, 2019/3.)

Polt Péter – Bodony István: Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül – az előkészítő ülés új funkciói
a tárgyalás előkészítése során. In.: Czine Ágnes – Domokos Andrea – Lukács Krisztina
(szerk.): De iuris peritorum meritis 17. Studia in Honorem Mihály Tóth (2021, Budapest,
KRE ÁJK)

Szák Donatella: Törekvés a büntetőeljárások gyorsítására: Az egyezés múltja és jelene
(https://www.ajk.elte.hu/dstore/document/3271/Szak_Themis_2022dec.pdf)

Szigeti Imola: A tárgyalás előkészítésének szerepe a Be.-ben, az előkészítő ülés (Büntetőjogi
Szemle, 2018/2.)

Szomora 2021/a = Szomora Zsolt: Az előkészítő ülésen tett beismerő vallomás alapjogi defi-
citjei: a tisztességes eljáráshoz való jog és a jogorvoslathoz való jog sérelme. In.: Czine Ágnes
– Domokos Andrea – Lukács Krisztina (szerk.): De iuris peritorum meritis 17. Studia in Ho-
norem Mihály Tóth (2021, Budapest, KRE ÁJK)

Tóth Mihály: Az egyezés és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai (Magyar
Jog, 2022/3.)

Tóth Mihály: Megjegyzések az új büntetőeljárási törvény egyes korrekcióiról In.: Czine Ág-
nes – Lukács Krisztina (szerk.): Időszerű kérdések a büntetőeljáráshoz (Budapest, 2020, KRE
ÁJK (Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum XXXI))

Idegen nyelvű szakirodalom:

Douglas A. Smith: The Plea Bargaining Controversy (Journal of Criminal Law and Crimino-
logy, 1987, Northwestern University School of Law)

Ram Subramanian, Léon Digard, Melvin Washington II, Stephanie Sorage: In the Shadows: A
Review of the Research on Plea Bargaining (Vera Institute of Justice, 2020) [https://vera-
institute.files.svcdcdn.com/production/downloads/publications/in-the-shadows-plea-
bargaining.pdf](https://vera-institute.files.svcdcdn.com/production/downloads/publications/in-the-shadows-plea-bargaining.pdf)

Webcikk:

Balogh Judit Ilona: Előkészítő ülés a bírói gyakorlatban: gyorsuló eljárás és megválaszolandó
kérdések az új Be. alapján (2019) [https://www.jogiforum.hu/hir/2019/09/05/elokeszito-ules-a-
biroi-gyakorlatban-gyorsulo-eljaras-es-megvalaszolando-kerdesek-az-uj-be-alapjan/](https://www.jogiforum.hu/hir/2019/09/05/elokeszito-ules-a-biroi-gyakorlatban-gyorsulo-eljaras-es-megvalaszolando-kerdesek-az-uj-be-alapjan/)

Kiss Anna: Egyezés a bűnösség beismeréséről az új Be.-ben (2018)
<https://jogaszvilag.hu/szakma/egyezség-a-bunosség-beismeréséről-az-új-be-ben/>

Szomora 2021/b = Szomora Zsolt: Az előkészítő ülésen tett, ún. mértékes ügyészi indítvány
és a hátrányosabb büntetés eljárásjogi tilalma (2021) <https://jogaszegylet.hu/jogelet/az->

[elokeszito-ulesen-tett-un-mertekes-ugyeszi-inditvany-es-a-hatranynosabb-buntetes-eljarasjogi-tilalma/](#)

Szomora 2021/c = Szomora Zsolt: A foglalkozástól végleges hatályú, kötelező eltiltás alkalmazásához bocsátott ki két büntető kollégiumi véleményt a Kúria (2021) <https://jogaszegylet.hu/jogelet/a-foglalkozastol-vegleges-hatalyu-kotelezo-eltitas-alkalmazasahoz-bocsatott-ki-ket-bunteto-kollegiumi-velemenyt-a-kuria/>

Szomora 2021/d = Szomora Zsolt: A büntetőeljárás törvény szerinti előkészítő ülés törvényi feltételeit és a bíró pártatlanságának követelményét vizsgálta az Alkotmánybíróság (2021) <https://jogaszegylet.hu/jogelet/a-buntetoeljarasi-torveny-szerinti-elokeszito-ules-torvenyi-felteteleit-es-a-biro-partatlansaganak-kovetelmenyet-vizsgalta-az-alkotmanybirosag/>

Szomora Zsolt: Az előkészítő ülésen tett vádlotti beismerő vallomás jegyzőkönyvezésének követelményei (2022) <https://jogaszegylet.hu/jogelet/az-elokeszito-ulesen-tett-vadlotti-beismero-vallomas-jegyzokonyvezesenek-kovetelmenyei/>

Egyéb források:

1/2018. (VI. 30.) LÜ h. körlevele a büntetőbírószági eljárásban folytatandó joghátrány-indítványozási és fellebbezési gyakorlat egyes kérdéseiről

A Kúria Büntető Kollégiumának Joggyakorlat-elemző csoportja Összefoglaló véleményének kivonata (2023) <https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/jelentes-kivonat.pdf>

LFNIGA//142/2019. számú Emlékeztető (részlet) In.: Novoszádek Nóra – Szegő Dóra: Az egyezség és az előkészítő ülésen való beismerés. Kutatási jelentés (Magyar Helsinki Bizottság, 2021) https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2022/01/MHB_TWSE_kutatasi_jelentes_2021.pdf

Szathmáry Zoltán (szerk.): Ügyészségi Statisztikai Tájékoztató – Büntetőjogi Szakág – A 2023. évi tevékenység (Legfőbb Ügyészség, Budapest, 2024)